

DOI: 10.53474/ad.1126563

RDA VE MARC 21 STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE BİR BİLGİ KAYNAĞI OLARAK EFEMERALARIN KATALOGLANMASI

Burak DELİBAŞ

*İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı*
burakdlbs@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1338-4042>

Serkan KILIÇ

*İstanbul Bilgi Üniversitesi
Kütüphane ve e-Kaynaklar*
serkan.kilic@bilgi.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5552-7745>

ÖZ

Bilgi kaynaklarının sosyal, kültürel ve tarihi çalışmalardaki rolleri zaman içerisinde değişmektedir. Akademik çalışmaların yanı sıra efemeralar da barındırdıkları bilgi değerleri bakımından günümüzde bilimsel çalışmalarda yerini almış ve değer görmeye başlamıştır. Koleksiyonerler, araştırmacılar ya da ilgilileri için birer malzeme/bilgi değeri taşıyan efemeralar, arşiv, müze veya kütüphane koleksiyonlarında daha fazla yer almayı hak etmektedir. Efemeraların tanımlanması ve sınıflandırılması noktasında rehber olabilecek araştırmalar çok sınırlıdır. Ayrıca üniversitelerin bilgi ve belge yönetimi bölümü müfredatlarında da efemeralara yönelik yeterli planlamalar görülememektedir. Bilgi merkezlerine, kütüphanecilere, bilim insanlarına ve kütüphane otomasyonları üzerine çalışma yapan firmalara fikir sunabilmek adına bu çalışmada, efemeraların Kaynak Tanımlama & Erişim (Resource Description and Access – RDA) ve Makinece Okunabilir Kataloqlama (Machine Readable Cataloging – MARC) standartları kapsamında kataloglanabilirliğini ölçerek nitelendirme alanlarına örnekler verilmiştir. Çalışmadaki efemeralar gözlem ve doküman analiz yöntemiyle incelenmiş ve elde edilen veriler kapsamında kataloglanma örnekleri sunulmuştur. Örnekler sonucunda MARC 21 ve RDA standartları kapsamında efemeraların kataloglanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Efemera seçiminde efemeraların güncel kataloglama standardı RDA'ya göre kataloglanabilirliğini ve kütüphane tarihini yansıtan efemeraların tanıtımı amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Efemera, Kitap dışı Materyaller, Kaynak Tanımlama ve Erişim, RDA, MARC

CATALOGING OF EPHEMERA AS INFORMATION SOURCE WITHIN THE FRAMEWORK OF RDA AND MARC 21 STANDARDS

ABSTRACT

The roles of information sources in social, cultural and historical studies have been changed over time. In addition to academic studies, today, ephemera also took their place in scientific studies in terms of the information value they contain. Ephemera, which has a material/information value for collectors, researchers or those concerned, deserve to be included more in archive, museum or library collections. Studies that can guide the description and classification of ephemera are very limited. In addition, there are very limited plans for ephemera in the curriculum of information management programs. In this study, in order to suggest to the information centers, librarians, scientists and firms working on library automation systems, ephemera was evaluated by giving examples to the description fields and measuring the catalogability within the scope of Resource Description and Access (RDA) and Machine Readable Cataloging (MARC) standards. The ephemera in this study were examined by observation and document analysis method and cataloging examples were presented within the scope of the data obtained. As a result of the examples, it was concluded that ephemera can be cataloged within the scope of MARC 21 and RDA standards. In the selection of ephemera, it is aimed to introduce the ephemera that reflect the catalogability of the ephemera according to the current cataloging standard RDA and the history of the library.

Keywords: Ephemera, Non-Book Materials, Resource Description and Access, RDA, MARC

GİRİŞ

Sosyal, kültürel ve tarihi çalışmalar genellikle birincil kaynaklarla oluşturulmasının yanı sıra gündelik yaşamı destekleyen farklı bilgi kaynaklarıyla da oluşturulabilmektedir. Bu kapsamda efemeralar ve çeşitli bilgi kaynakları günümüz araştırmacıları için ilgi çekici olmaya başlamıştır. Son yıllarda efemera üzerine yapılan çalışmaların artması bir bilgi kaynağı olarak efemeraların önemini ortaya çıkarmaya başlamıştır. Tanımı üzerinde farklı çalışmaların ve tartışmaların olduğu bu tür, tanımlayıcısına ve malzemelerdeki çeşitliliğe bağlı olarak değişik şekilde ele alınabilmektedir.

Günümüzde her geçen gün popülerliği ve ilgili çekiciliği artan bir tür olan “efemera” çoğul bir sözcüktür ve “bir günden fazla dayanmayan” anlamına gelmektedir (Gürsel, 2020, s. 6). İnceoğlu Güner’in aktardığına göre Türkiye’de efemera tanımı ilk kez 1995 yılında çeviri bir kitapta yer almıştır. Bekir Kemal Ataman’ın geliştirerek Türkçe’ye çevirdiği Dictionary of Archival Terminology (Arşivcilik Terimleri Sözlüğü)’nde efemera (Ephemera) kelimesi “döküntü” olarak tanımlanmış ve sözcüğün açıklaması ise “Bazen örnek olarak saklanan, geçici değere sahip gayri resmî belgeler” şeklinde verilmiştir (Ataman, 1995, s. 29; İnceoğlu Güner, 2020, s. 204).

2009 yılında Karakaş, Rukancı ve Anameriç’in editörlüğünde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (günümüzde T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı) tarafından Belge Yönetimi ve Arşivleri Terimleri Sözlüğü yayınlanmıştır. Bu sözlükte efemera “kısa ömürlü belge” olarak tanımlanmış ve kısa ömürlü belgenin açıklaması ise “Genellikle örnek veya model olarak tutulan, geçici değere sahip resmi olmayan belgeler” ve “otobüs, sinema ve piyango biletleri, spor toto kuponları, gazete nüshaları, tanıtım broşürleri, mektuplar, kartvizitler, lokanta menüleri, banka dekontları, çikolata ve sakızlardan çıkan kartlar, sigara kâğıtları, posterler, kartpostallar, düğün davetiyeleri gibi gündelik hayatın ayrıntılarını belgeleyen kısa ömürlü küçük ve geçici belgeler” olarak verilmiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü [DAGM], 2009, s. 19-29; İnceoğlu Güner, 2020, s. 204). Rukancı ve Anameriç’e göre efemeraların son yıllarda popülerliğinin artması ve değerinin daha fazla anlaşılması, efemeraların kendine has özelliklerinin olması ve sınırlı sayıda üretilmiş olmalarından kaynaklanmaktadır (Rukancı ve Anameriç, 2020, s. 138-139).

Efemeralar çok çeşitli boyutlarda ve içeriklerde belirli bir amacı yerine getirmek için üretilmektedir. Sahip oldukları bu özellikler sonucu koleksiyon olarak mı yoksa bilgi kaynağı olarak mı nitelenmesi konusu bilgi ve belge yönetimi ilke ve standartları açısından incelenmesi gereken bir konudur. Efemeraların bilgi ve belge yönetimi standartları kapsamında nitelemesinin yapılması aşamasında bu belge türünün tanınması, bu türe yönelik terminoloji hakkında bilgi sahibi olunması niteleme işlemini yapacak olan bilgi profesyonelinin doğru tanımlama ve niteleme yapmasında etkili olacaktır (Rukancı ve Anameriç, 2020, s. 148). Doğru tanımlama ve niteleme yapılması gereken efemeralar, sahip oldukları özellikler nedeniyle diğer kaynak türlerinin sahip olmadığı bilgiler içerebildiği için özellikle kültür tarihi çalışmalarında değerli bilgi kaynakları arasında yer alacaklardır (Şahin, 2020, s. 359).

Efemeralar geçici belge niteliğine sahip olarak üretildikleri, üretim amacına yönelik olarak kullanıldıktan sonra korunma ve saklanmasına yönelik olarak özel bir çaba harcanmadığı için bu belge türünü tanımlamak kadar sınıflamak ve arşivlemek de zor olmaktadır (Karataş, 2020, s. 81). Bu nedenle efemera türlerini bilgi ve belge yönetimi açısından incelemek, bu türün sahip oldukları özellikleri kataloglama standartları açısından değerlendirmek ve nasıl tasnif edilmesi gerektiği ile ilgili çalışmalar yapmak bu kaynak türünün yapılan bilimsel araştırma çalışmalarında kullanılabilirliğini arttırmak açısından son derece önemli kabul edilmektedir (Rukancı ve Anameriç, 2020, s. 139).

Fatma Acun’un özellikle ifade ettiği gibi içinde bulunduğumuz çağda toplumsal hayatın sözden çok görüntüye dayalı olması, yakın tarih çalışmalarında görsel materyallerin önemini arttırmıştır. Bu durum çok fazla bilimsel çalışmalarda önemsenmeyen görsel malzemelerin değerinin anlaşılmasını ve bu tür malzemelerin nitelenmesi ve erişilebilirliğine yönelik çalışmaların artmasını gündeme getirmiştir (Acun, 2011, ss. 421-422; Çakır, 2020, ss. 291-292).

Bu çalışmada efemera tarihi, tanımı ve türü üzerine yeni bir katkı yapılmayacağı için bu kısımlar mevcut çalışmalara göndermeler yapılarak değerlendirilmiştir. Kütüphane tarihine ilişkin efemera örnekleri tanıtılmış, bir çalışmada yer alması (kaynaklık etmesi) ve Kaynak Tanımlama ve Erişim (Resource Description and Access – RDA) kuralları kapsamında kataloglama örneklerine yer verilmiştir.

Kütüphanelerde tercih edilen ve güncel standart olan RDA, kataloglama işlemlerinde içerik, ortam ve taşıyıcı türlerinin tanımlanmasında kolaylık sağlamaktadır. Hem basılı hem de elektronik kaynakların tanımlanması ile kullanıcıların bilgiye daha hızlı ulaşmasına imkân tanımaktadır (Bayter, 2022, s. 56; Beşir, 2015, s. 19). RDA'ya geçiş sebepleri kullanıcıların bilgiye daha hızlı erişim sağlaması, ayrıntılı kataloglama, bibliyografik kayıtların anlaşılabilirliği ve standartlaştırılması, geçmiş standartları ve kavramsal modelleri kapsamı, bilginin düzenlenmesi ve transferinin kolaylaşması, yetke listelerinin oluşturulması ve tutarlılık sağlanması olarak aktarılmıştır (Şenoğlu ve Akbayrak, 2018, ss. 72-73).

RDA ile katalog kayıtları daha ayrıntılı biçimde genişleyerek kısaltma kullanımından vazgeçilmesi, bilgi kaynağındaki verilerin görüldüğü gibi kaydedilmesi, bütün yayın yerinin kaydedilmesi, sorumlular için ek girişlerin artırılması, sorumluluk/görev bildirimlerinin eklenmesi, Leader/18 alanında RDA için “a” belirteci yerine “i” belirtecinin kullanılması, 040 alanında bibliyografik kaydın RDA'ya göre yapıldığının belirtilmesi, 260 MARC alanından 264 MARC alanına geçilmesi, AACR2'de kullanılan materyal belirtecinin 245 MARC alanından kaldırılarak 336, 337, 338 yeni tanımlama alanlarının oluşturulması ve yetke verilerinin bibliyografik kayda eklenmesi gibi yenilikler eklenmiştir (Özel, 2015, ss. 32-36).

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, AMACI VE SORULARI

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında araştırmacılar daha fazla bilgi/belge talep etmektedir. Araştırmacıardan gelen bu talebin en hızlı ve en doğru şekilde karşılanabilmesi için yeni sistemler, yöntemler ve araçların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bilgi profesyonelleri araştırmacılara yardımcı olabilmek için üzerinde bilgi taşıyan materyalleri tanımalı, bu tür bilgi kaynaklarının standartlar kapsamında kataloglanması ve sınıflanması konusunda çalışmalar yapmalı ve bu kaynaklara kolay ve hızlı erişilmesini sağlamaya yönelik çalışmalara önem vermelidir (Güner, 2020, s. 219). Genel olarak kabul görmüş bilgi materyalleri arasında yer almaya başlayan efemeralar için tanımlama konusu güncel ve cevabı henüz belirlen(e)memiş bir konudur (Kasap, 2022, s. 46; Güner, 2020, ss. 6-9; Akkaya, 2020, s. 328; Ferguson, 2006, s. 167). Bu çalışma ile efemeraların tanımlanmasında kullanılacak Makinece Okunabilir Kataloglama (Machine Readable Cataloging – MARC) alanlarının açıklanması ve örneklerle desteklenmesi amaçlanmıştır. Böylece efemeraların kataloglanmasında görev alacak personele yardımcı olunması hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, efemeraların kütüphaneler için güncel kataloglama standardı RDA ve MARC 21'e göre kataloglanabilirliğini ölçmek, nitelemesine yönelik açıklamalar eklemek ve örneklerle desteklemek olarak belirlenmiştir. Bu amaç ile çalışmaya dâhil edilen efemeralar gözlem ve doküman analizi yöntemleri ile incelenmiştir. Elde edilen veriler kapsamında efemeraların tanımlanmasına yönelik örnekler verilmiştir. Örnekler kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Kendine has özellikleri bulunan efemeraları uluslararası standartlar kapsamında kataloglamak mümkün mü?
- Temel MARC 21 alanları, efemeraların kataloglanmasında yeterli mi?
- Efemera üzerinde bulunan bilgiler bibliyografik veri olarak yeterli mi?

YÖNTEM

Efemeraların tanımı, önemi, kataloglanması ve bibliyografik kontrolü konusundaki çalışmaların ülkemizde sınırlı olması bu konunun araştırılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Araştırma kapsamında literatür taraması yapılmış ve çalışmanın kuramsal alt yapısı desteklenmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan efemeralar nitel araştırma yaklaşımlarından gözlem ve doküman analizi ile araştırmacılar için bilgi değeri barındıran metin, görsel, imza ve renklere yönelik olarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bilgiler uluslararası standart olan MARC 21 ve RDA alanları ile eşleştirilmiş ve alan açıklamaları ile tartışılmıştır.

Doküman analizinde araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyaller analiz edilir. Veri kaynağı olarak kullanılacak dokümanların seçimi araştırma problemleri ile yakından ilgilidir (Kıral, 2020; Baltacı, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma kapsamında kullanılacak efemeralara yönelik kütüphane, müze ve özel koleksiyonlar incelenmiştir. İnceleme sonucu ulaşılan efemeraların farklı türlerde tasnif edilmesi veya kurum/kişi özelinde tanımlama yapılmasından kaynaklı olarak, efemera seçiminde özel koleksiyon tercih edilmiştir. Özel koleksiyonlardaki araştırma izni sürecinin hızlanması, kaynak göstermedeki ve efemera ulaşmadaki kolaylığı düşünülerek yazarlardan Burak Delibaş'ın özel efemera koleksiyonundan örnekler seçilmesi uygun görülmüştür.¹

EFEMERA ÜZERİNE

Efemeralar, özellikle sosyal, siyasi, iktisadi, kültürel, kurumsal ve sözlü tarih açısından önemli bilgi kaynakları arasında yer almaktadır (Gürsel, 2020, ss. 6-7; Karataş, 2020, s. 89; Çakır, 2020, ss. 299-302). Ülkemizde daha çok özel arşivler ve koleksiyoncular elinde bulunan bu bilgi kaynaklarının tanımlanması veya tanımlama alanlarının incelenmesine yönelik örnekler de hayli sınırlıdır (Kaya, 2015; Sağlık, 2016; Anameriç, 2018; Şeşen 2019; Batı 2020; Rukancı ve Anameriç, 2020; Yaşdağ, 2020). Efemera, sadece arşivler ve koleksiyoncular için değil, birçok özel kurum için tarihi ve kültürel değer taşımaktadır. Son yıllarda tarihini ve gelişimini inceleyen çalışmaların çeşitlenmesiyle birlikte, yerli literatürde kendisine daha fazla yer bulmuştur (Somer ve Keskin, 2012; Somer ve Keskin, 2014; Odabaş, 2021; İnceoğlu, 2019; Akkaya, 2020; Uyar, 2020; Niyazioğlu, 2020; Rukancı ve Anameriç, 2020; Karagözoğlu Aslıyüksek, 2020).

Efemeraların nitelikleri Somer ve Keskin tarafından “Kısa süreli bir amaç için ve düzensiz olarak üretilirler, ... kısa ömürlüdürler ve devamları yoktur, ... Kütüphanecilik ve arşivcilik tekniği açısından değerlendirildiğinde, bilgi kurumlarının standart uygulama ilkelerine göre tasnif edil(e)mezler ...” şeklinde belirtilmiştir (Somer ve Keskin, 2012, ss. 444-445). Ancak belirli kurumlar tarafından ciddi değişikliğe uğramadan uzun yıllar üretilen ve devamlılığı olan örnekler (millî piyango bileti, ulaşım kartları, kuponlar vb.) mevcuttur. Bu tarz efemeralar ise üretiliş amacı, içeriği, fiziksel özellikleri, serileri veya üreticisi gibi alanlara göre tasnif edilebilirler. Elbette efemeraların geçici bir göreve hizmet etmek amacıyla oluşturulduğu düşünüldüğünde, efemeralar üzerinde yer alan bilgiler kataloglama standartları açısından yeterli olmayabilir. Buna ek olarak efemeraların üzerinde yer alan bilgiler için de kataloglama standartlarındaki tanımlama alanlarının varlığı veya yeterliliği de düşündürücüdür. Üreten veya toplayan kişi/kurumlarca bu eksikliklere dikkat edilmesi, elbette ki efemeraların kataloglanmasında ve üst veri standartlarının oluşmasında büyük kolaylık sağlayacaktır. Ancak bu yaklaşım efemeraların hizmet ettiği amaca ters düşebileceği gibi üreticiler tarafından pek de gerekli görülmemektedir. Kyvig ve Marty, çalışmasında kütüphanelerin “kısa ömürlüler” başlığı altında efemeralar topladığını belirtmiş ve oluşturulan en iyi katalogların dahi istenilen araştırmaya yardımcı olamayabileceğine veya şaşırtıcı bilgilere sahip olabileceğine işaret etmiştir (Kyvig ve Marty, 2000, s. 45). Holcombe ise araştırmacıların

¹ Çalışmada kullanılan ve tanıtılan efemeraların tamamı Burak Delibaş'ın özel koleksiyonundandır. Çalışmadaki veri alanlarını desteklemek ve örnek sunmak amacıyla bağışlanmış şekilde gösterilmiştir.

malzemelere erişimi ve koleksiyonu tanıması için katalog kaydının önemine dikkat çekmiştir (Holcombe, 2002, s. 120).

Kütüphanelerin efemera toplayan, toplama gücüne sahip veya kendisine yakıştırılan kurumlar arasında olduğu düşünülmektedir. Ancak kütüphaneler içerisinde ve mevcut literatürde efemeralar konusunda standartlaşmış tanımlama alanları veya kuralları pek görülememektedir. Kütüphane koleksiyonlarında yakın zamana kadar efemeralar, mevcut bilgi materyalleri kadar yer almamıştır (Odabaş, 2021, s. 17). Şahıs arşivlerinde ve özel kurumlarda konu, bir bütünlüğü içeren kişi/kurum içi tasnifleri veya General International Standard Archival Description (ISAD(G)) ile Descriptive Cataloging of Rare Books (DCBR) prosedüründe olduğu gibi özel arşivlerde de Dublin Core üst verilerine göre kataloglanabilmektedir (Kaya, 2015, ss. 183-185; İnceoğlu, 2017, ss. 49-55; Copeland, Hamburger, Hamilton ve Robinson, 2006 s. 196; O'Keefe, 1992, s. 143; Rukancı ve Anameriç, 2020, ss. 150-151). Oysa kütüphanelerde kullanılan kataloglama kurallarında pek fazla örneğine rastlanmamaktadır. Odabaş'ın, Makepeace'den aktardığı bilgilere göre efemeraların, farklı sıfatlar altında sınıflandırıldığı ve henüz bilgi merkezlerinde uzlaşma sağlanamayan bir alan olarak karşımıza çıktığı anlaşılmaktadır (Makepeace, 1985, s. 4'den aktaran Odabaş, 2021, s. 22). Rukancı ve Anameriç'e göre efemeraya bilimsel bir değer/bakış açısı getirilmesi, bilgi merkezlerinin efemeralara yönelik çalışmaları için önemlidir (Rukancı ve Anameriç, 2020, ss. 150-151).

Efemeraların sınıflandırılmasında, ayrı bir koleksiyon altında toplanmaması veya kişi koleksiyonları altında değerlendirilmeleri, hatalı kategorize yapılması, sağlama ve tanımlama politikalarındaki farklılık, yardımcı kaynak eksikliği, depolama, saklama ve korunma problemleri, değerlerinin anlaşılmasında, efemera bilincindeki/terminolojisindeki zayıflık, materyallerin tanınmaması, tek kaynak tipine indirgenmesi, kurum içi tanımlama kurallarındaki belirsizlikler, yetkin personel eksikliği ve mevcut sistemin farklı türlerdeki efemeraları tanımlamaya uygun olmayışı gibi nedenler güçlü çıkarmaktadır (İnceoğlu, 2017, ss. 227-228; Somer ve Keskin, 2014, s. 1070; Kaya, 2015, s. 154, 194; Kesin ve Somer, 2012, s. 41; Batı, 2020, s. 94; İnceoğlu, 2019 ss. 53-58; Murphy ve O'driscoll, 2020, s. 64; Rukancı ve Anameriç, 2020, s. 148; Yaşayanlar, 2020, s. 172). Efemera barındıran kurumların kullanmış olduğu programlar veya tasarlanan yazılımların ontolojik yaklaşımla oluşturulması veya kullanılması, efemeraların sınıflandırılmasında, sunulmasında ve erişiminde büyük önem taşıyacaktır (Güner, 2017; Güner, 2020, s. 215). Otomasyon programlarında ontolojik tanımlama yapılabilmesi araştırmacılara daha fazla bilginin daha kolay sunulabilmesini sağlayacaktır. Özellikle üzerinde taşıdığı bilgilerin bulunabilirliği ve erişilebilirliği zor olan efemeralar için bu çok önemli bir konudur (Güner, 2020, s. 220).

Kütüphanelerde koleksiyon geliştirme stratejileri daha çok standart bilgi kaynakları üzerine kurulmakta ve politika hâline getirilmektedir. Sosyal tarih, sözlü tarih, siyasi tarih, mikro tarih, kent tarihi, sosyal antropoloji, yerel ve etnografya çalışmaları için kullanılacak efemeralar, henüz bu politikalarda yerini edinememiş ve değerleri yeteri kadar anlaşılammıştır. Bu sebeple olacak ki ülkemizdeki kütüphanelerde bir koleksiyoner tarafından bağışlanmadığı sürece veya araştırma kütüphanesinin konusuna kaynaklık etmediği sürece, koleksiyonlarda efemeralara rastlamak güçtür. Kaya, ülkemizdeki kurumları incelediği çalışmasında efemeraların; satın alma, bağış, takas, derleme ve kurum için sağlama yöntemleriyle edinildiğini tespit etmiştir (Kaya, 2015, s. 152) Somer ve Keskin, sistematik ve planlı bir derme politikasının olduğu aktif koleksiyonların satın alma, bağış, emanet ve takas yöntemleri ile geliştirilebileceğini, pasif koleksiyonların ise bağış veya tesadüfi şekilde gelişebileceğine dikkat çekmiştir (Somer ve Keskin, 2014; ss. 1074-1075). Yaşdağ ise mübadele müzelerini incelediği çalışmasında, koleksiyonların bağış yolu ile oluşturulduğuna vurgu yapmıştır (Yaşdağ, 2020, s. 270). Efemera koleksiyonları için temin/katalog politikaları oluşturulması düşünülürken; koleksiyonun amacı ve hedefi, efemera tanımı, temin usulleri, erişim yöntemleri, telif hakları, koleksiyona eklenecek materyal türleri, bu materyallerin nasıl düzenleneceği ve sınıflanacağı, boyut ve çeşitliliğe ilişkin depolama metotları, koruma yöntemleri, kütüphane alanı, kullanıcılara nasıl ulaştırılacağı, dijitalleştirme ile saklama/depolama süreçleri, maliyet analizi, sürdürülebilir bütçe planlaması, etik değer yaklaşımı, gizlilik ve özel hayat kuralları, kişisel veriler veya personel gibi unsurlara dikkat edilmesi gerekir (Redmond Drew ve Dewe, 1992; Belolan, 2010, s. 17). Kataloglama politikası, öğrenilen yeni bilgilere göre aktif olarak güncellenmeli

(geçmiş sürümler arşivlenmeli), politikaya ek olarak rehber hazırlanmalı, tür bazında örneklerle desteklenmeli, kurallar ayrıntılı şekilde açıklanmalı, tercih edil(e)meyen görüşler listelenmeli ve politika sürecinde farklı disiplinlerdeki uzmanlardan ve kullanıcılardan görüşler alınmalıdır.

TANIMLAMA VE EFEMERA KATALOGLARI ÜZERİNE

Kütüphanelerde veya ilgili kuruluşlarda tanımlamalarının uygun bir şekilde yapılması için efemeraları ve türlerini tanımak önemli bir kriterdir (Morris, 2013) Ayrıca mevcut otomasyon programının elverişli olması ve görevli personelin kataloglama kuralları konusunda deneyimli ya da ilgili olması katalogun niteliği açısından fark yaratacaktır.

Ancak efemeralar bir faaliyetin duyurusunu yapmak veya ürün/hizmeti tanıtmak gibi farklı amaçlara hizmet etmek üzere çeşitli türlerde üretilmesi sebebiyle, tanımlama alanlarında bir standart oluşturmak ve sınıflamak güç olacaktır. Ancak, bu olumsuz duruma rağmen efemera türleri üzerinde benzer bilgilerin bulunmamasından/bulunamayabileceğinden dolayı, sadece benzer türdeki efemeralar için standart oluşturulmasından söz edilebilir. Lakin efemera üreten veya toplayan kişi/kurumların, tanımlamalara yönelik kaygıları olmaması sebebiyle türler üzerindeki bilgiler zaman içinde veya hızlı bir şekilde değişiklik gösterebilmektedir. Stephen J. Zietz efemeraların kataloglara eklenmemesinin nedenlerini şu şekilde açıklamıştır (Zietz, 1992, s. 153).

- Efemeraların araştırma kaynakları içerisindeki düşük kullanımı, kütüphanelerin aykırı materyallere olan mesafeli tutumu
- Kataloglama işlemlerinin maliyeti
- Kitap kataloglarındaki gecikmeler ve çok az sayıda kütüphanenin yeni materyalleri kataloglamaya zaman ayırabilecek oluşu
- Efemera kataloglama geleneğinin ve standartlarının oluşmaması ile çok az sayıdaki kütüphane/kütüphanecinin politika oluşturmak istemesi

Zietz, efemeraların bibliyografik kontrolünde önemli türler hariç başlangıç düzeyinde olduğunu belirtmiştir. Kataloglama konusunda efemeraların kategorilere ayrılmasının yararlı olabileceği görüşündedir. (Zietz, 1992). Stephen Lowther, efemera koleksiyonlarının içeriği ve ihtiyaçları bakımından birbirlerinden büyük ölçüde farklı olduğunu ifade ederek, doğru veya yanlış bir yolun olup olmadığı ya da mevcut yöntemlerin kütüphanenin koleksiyonundaki materyaller için geçerli bir yol olup olmayacağı yönünde yaklaşımlar sunmuştur. Koleksiyonun MARC ve Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları-2 (Anglo-American Cataloguing Rules-2 – ACR2) kullanarak kataloglanabilirliğini incelemiş ve mevcut formatlara uygulanabilir olduğunu aktarmıştır (Lowther, 2006).

Efemeraların bibliyografik kayıtları, araştırma sonuçlarının bulunabilirliğini arttırmak adına önemli bir veri kaynağıdır. Tanımlamalarda diğer bilgi materyalleriyle ortak olan başlık, alt başlık, yayın verileri (yayın yeri, yayıncı, tarih), fiziksel tanımlama, notlar (özet, atıf/referans notları), konu başlıkları, türe ilişkin ana ve ek terimlerin bulunması temel kriterler için önemlidir (Copeland ve diğerleri, 2006). Bu sebeple kataloglama personeli olabildiğince fazla alan kullanmalı ve efemera üzerindeki alanların tanımlamalarını geniş biçimde yapabilmelidir. Ayrıca koleksiyon, tür, kişi, kurum veya koleksiyonere göre tanımlama alanları eklenmelidir. Bu şekilde araştırmacılar daha kolay, hızlı ve güvenilir yöntemlerle ilişkili efemeralara erişim sağlayabilecektir.

Çalışmada farklı bilgi kaynaklarını tanımlamada kolaylık sağlayan MARC alanları ve RDA standardı ile efemeraların tanımlanmasına örnekler verilmiştir. Efemeraların kataloglanmasına yönelik çalışmalardan hareketle MARC alanları üzerinde değerlendirme de yapılmıştır (Zietz, 1992; Lowther, 2006; Anameriç, 2018; Copeland ve diğerleri, 2006; Darlington-Rielly, 2019; Yale University Library, 2015; Bayter, 2021). Ayrıca kütüphane konusuna hizmet edebilecek efemeraların tanıtılması da amaçlanmıştır.

Kataloglanan materyallerin tanımlanması için en çok kullanılan standartlardan biri olan MARC 21 alanları kullanılabilir (Library of Congress, 2021). Bu alanlar tüm materyaller için benzerlik

göstermekle beraber bazı MARC kodları kaynak türlerine göre değişiklik göstermektedir. Efemeralar tek bir standart formatta üretilmediği ve kaynak üzerindeki bilgi, metin veya görseller değişiklik gösterdiğinden dolayı MARC alanlarının çoğaltılması ve alt kaynak türlerine göre çeşitlendirilmesi mümkündür. 008 MARC alanı ile tanımlaması yapılan efemeralara ait alt alanlar ve tanımlama kodları standartlara uygun olarak seçilmelidir.

Tanımlaması yapılan filatelik materyaller veya üzerinde filatelik materyal bulunan efemeralarda bulunabilecek posta numaraları (U.S. Postal Service (USPS) veya Canada Post (CP) vb.) 032 MARC alanına eklenebilir. Efemeralar üzerinde bulunan metin dilleri 008/35-37, 041 ve 546 alanı ile belirtilerek dil tanımlaması yapılabilir. Coğrafi alan kodu ise 043 MARC alanına yazılarak 6XX MARC alanı ile ilişki şeklinde kullanılmalıdır. Tanımlama yapan kurumun kullandığı sınıflama sistemine göre, efemeralara verilecek sınıflama numara(ları)sı 050, 060, 082 ve 09x MARC alanlarına yazılabilir. Tercih edilen sınıflama sistemine göre 6XX MARC alanlarında ilgili sınıflama sisteminin konu başlıklarının verilmesine dikkat edilmelidir.

Efemeraları üreten kurum, kuruluş veya kişiler 1XX MARC alanlarında temel giriş olarak tanımlanmalıdır. Efemeralar farklı formatlarda üretilebildiği ve bir standardı olmadığı için bu bilgiler her zaman materyalin üzerinde yer almamaktadır. Bu sebeple ilgili efemeranın üzerindeki bilgilerden yola çıkarak, literatür araştırması, dönemsel analizler, rehber kaynak incelemeleri veya sınırlı metinlerden/görsellerden hareketle üretici veya temel giriş alanı araştırılmalıdır.

Efemeralar üzerinde doğrudan başlık barındırabileceği gibi belirli bir konu, tema, görsel veya metinleri de içerebilir. Bu durumlarda 24x MARC alanları uygun başlık türüne göre doldurulmalıdır. Doğrudan belirtilen başlıklar için 245, değişen veya alt başlıklar için 246 MARC alanları kullanılabilir. 24x MARC alanlarına yazılamayacak başlık türündeki metinler için genel notlar (500) veya yerel notlar (59x) alanları kullanılabilir. Efemera üzerindeki metinlerin farklı alanlarda tanımlanması, bilgiye ulaşmak isteyen araştırmacılara büyük katkı sağlayacaktır. 24x MARC alanlarında sorumluluk bildirim ve efemeraların ortam/form türlerinin belirtilmesi araştırmacıların kaynak türü hakkında bilgi sahibi olmasına kolaylık sağlayacaktır (Anameriç, 2018). Efemeralar doğası veya amaçları gereğince kısa ömürlü üretilmektedir. Bu sebeple aynı efemeranın ikinci kez basılma durumu çok sık görülmemektedir. Ancak nostaljik sebeplerle yeniden baskı yapılan efemeralara da rastlanabilmektedir. Baskı bilgisi bulunan ya da yeniden baskısı yapılan efemeralar için 250 MARC alanı benimsenebilir. Tanımlaması yapılan filatelik materyaller veya efemeralar üzerinde bulunan filatelik öğeler için 258 MARC alanı değerlendirilmelidir. Blok pul, toplu kartela veya tekli filatelik materyallerde alt alan kodları genişletilebilir. Efemeralar üzerinde konuya veya temaya bağlı kalacak metinler sık görülmektedir. Bu metinler içerisinde veya materyal üzerinde üretici kuruluş, yayım/dağıtım yeri veya tarih bilgileri yer alması durumunda 264 MARC alanı tercih edilebilir.

Fiziksel tanımlama bilgileri efemeranın türü kapsamında 300 MARC alanında yazılabilir. Büyük çoğunlukla tek sayfa veya tek parça olan efemeralar, bu alanda tür olarak da belirtilebilir. Koleksiyon bazlı tanımlamalarda efemera sayısı veya filatelik materyal sayısı, efemera üzerindeki karakteristik özellikler (baskı şekli, kabartmalı, hasarlı vb.) ile birlikte ölçüleri de doldurulmalıdır. 336, 337 ve 338 MARC alanları Leader/06, 006, 007/00, 007/01 ve 008 MARC alanlarıyla ilişkilendirilmelidir. RDA uyumluluğu için 336 MARC alanında bilginin aktarıldığı yöntemi (metin veya görsel), 337 MARC alanında bilginin kullanılması için gerekli olan ortam türünü ve 338 MARC alanında taşıyıcı türünün belirtilmesi gereklidir.

Seri hâlinde üretilen efemeralar için 490 MARC alanı ve ilişki 800, 830 MARC alanları kullanılabilir. Böylece araştırmacılar aynı seriye ait efemeralara daha rahat ulaşım sağlayabilir. Filatelik materyallerde üretici kurumların serileri bu alanda belirtilebilir.

Efemeraların tanımlanmasında genel ve özel notlar 5XX MARC alanlarına yazılabilir. Not alanları ilişkili olduğu diğer MARC alanları ile birlikte kullanılmalıdır. 24x MARC alanlarında belirtilemeyen metinler veya başlık türleri için 500 MARC alanı tercih edilebilir. Not alanında belirtilen ve efemera üzerinde bilgileri yer alan kişi, kurum ve konu gibi alanlar 6XX ve 7XX MARC alanları ile desteklenebilir. Araştırmacıların daha fazla bilgiye ulaşması veya yönlendirilmesi için,

efemeralar üzerindeki bilgilerin iyi şekilde yorumlanması ve ek girişlerle desteklenmesi önemlidir. Broşür veya katalog gibi gündelik efemeraların tanımlamasında 505 içindekiler not alanı ile efemera üzerindeki metinler tanımlamaya yansıtılabilir. Efemeraya ilişkin erişim kısıtlaması/notu 506 MARC alanında belirtilmeli ve 540 MARC alanı ile kullanım şartları konusunda araştırmacıya ek bilgi sunulmalıdır. Tanımlama yapılan efemeraların hangi yöntemle sağlandığına ilişkin bilgiler 541 MARC alanında verilebilir. Böylece araştırmacılara konu, efemera türü veya bağışçı üzerinden inceleme imkânı sağlanabilir. Materyaller üzerindeki metin dillerini belirtmek için 546 MARC alanı, 008/35-37 (Dil) ve/veya 041 (Dil kodu) alanları ile birlikte aktarılabilir. Tanımlaması yapılan efemeraların mülkiyet ve fiziki koruma geçmişine ilişkin bilgiler 561 MARC alanı ile kaydedilebilir. Böylece daha önce bulunduğu kurum veya sahibi ile ilişki koleksiyonların bulunabilirliği veya araştırmacılar tarafından fark edilmesi sağlanabilir. Tanımlaması yapılan efemeralar daha önce bir sergide yer almışsa 585 MARC alanında, ödül almışsa 586 MARC alanında bu bilgi sunulabilir. Seri veya koleksiyon bazlı toplu tanımlama yapılan efemeralarda bu alanlar çoğaltılabilir. 590 MARC alanı ile tanımlanan materyale ilişkin yerel notlar araştırmacıyla paylaşılabilir. Bu alana kaydedilen bilgilerin güncelliği ve/veya takibi giriş yapan kurumun sorumluluğundadır.

Tanımlaması yapılan efemeralar üzerinde bulunan bilgiler doğru şekilde analiz edilerek kullanılan sınıflama sistemi konu başlıklarını baz alarak 6XX MARC alanlarında belirtilebilir. Efemera üzerinde yer alan veya yer almayıp araştırmalar sonucunda ulaşılan konular bu alanlarda ayrıntılı olarak verilebilir. Kişi, kurum, toplantı, genel konular, coğrafi konular, yerel konular, tür, form ve fiziksel terimler 6XX MARC alanlarında verilmeli ve ilişkili olduğu diğer MARC alanları ile desteklenmelidir. Konu başlıklarının uygun standartlar çerçevesinde verilmesi, kullanıcıların ilgili efemeralara daha rahat ulaşması ve ilişkisi bulunan diğer efemeraları keşfetmesinde büyük kolaylık sağlayacaktır. Varsayım veya araştırma sonucunda 5XX, 6XX veya 7XX MARC alanlarına kaydedilen bilgilerin açıklaması not alanında belirtilebilir.

Araştırmacıların ilgili üst verilere ulaşabilmesi için 5XX not ve 6XX konu ilişkilerinin yanı sıra 7XX MARC alanları ile ek girişler verilebilir. Ek girişler efemeralara veya ilgili efemera koleksiyonlarına daha hızlı ulaşmada kolaylık sağlayacaktır. Elbette tanımlama sırasında kullanılan otomasyon programının özellikleri de bu alanlarda toplu veya tekil tarama imkânı sunmalı ya da ilişki modeline destek verebilir yapıda olmalıdır. 245 MARC alanında yapılan sorumluluk bildirimleri, 7XX MARC alanlarında tek tek gösterilmelidir.

8XX MARC alanlarında efemera üzerindeki seriler ek giriş olarak verilebilir. 490 MARC alanında belirtilen toplu serilerin, 8XX MARC alanlarında çoğaltılması seri bazlı aramaya katkı sağlayacaktır. Efemeraların dijital koleksiyonlardaki kopyalarına veya efemeralara ilişkin farklı bilgileri barındıran kaynaklara ait erişim adresleri 856 MARC alanında belirtilebilir. 856 alanında belirtilen URL (Uniform Resource Locator – Tekbiçim Kaynak Belirteci) araştırmacıların dijital kaynağa erişimini kolaylaştıracaktır.

ÖRNEKLERDE KULLANILAN MARC ALANLARI

Leader

Leader alanında otomasyon sistemleri tarafından otomatik üretilen (00-04, 10, 11, 12-16, 20, 21, 22, 23) ve seçime bağlı olan (05, 06, 07, 08, 09, 17, 18, 19) alanları yer almaktadır. Otomatik üretilmeyen aşağıdaki alanlar açıklanmıştır.

“05 Record status / 05 Kayıt durumu”

Yeni kayıt için “n” düzenlenen veya revize edilen kayıt için “c” silinecek kayıtlar için “d” alanı seçilmelidir. Bu çalışmada verilen örnekler yeni kayıt “n” olarak değerlendirilmiştir.

“06 Type of record / 06 Kayıt türü”

Kataloglanan materyalin türü seçilmelidir. Bu alanda dil materyali “a”, kartografik malzeme “e”, ses kaydı “j” ve iki boyutlu grafik “k” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmada efemeralar

iki boyutlu grafik “k” olarak değerlendirilmiştir. MARC 21 tanımlamasına göre etkinlik kartları, çizelgeler, posterler, resimler, fotoğraf baskıları, kartpostallar, iki boyutlu grafikler ve/veya benzer materyaller için “k” kullanılmaktadır (Library of Congress, 2021).

“07 Bibliographic level / 07 Bibliyografik seviye”

Kataloglanan materyalin seviyesi seçilmelidir. Bu alanda koleksiyon “c”, alt birim “d”, monograf “m” ve seri “s” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmada efemeralar koleksiyon “c” olarak değerlendirilmiştir.

“17 Encoding level / 17 Kodlama seviyesi”

Kataloglanan materyalin kodlama seviyesi seçilmelidir. Bu alanda tam seviye “#”, kısaltılmış seviye “3” ve asgari seviye “7” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmanın katalog seviyesi tam seviye “#” olarak değerlendirilmiş ve boş bırakılmıştır.

“18 Descriptive cataloging form / 18 Tanımlayıcı kataloglama formu”

Kataloglanan materyalin tanımlayıcı formu seçilmelidir. Bu alanda Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları (Anglo-American Cataloguing Rules-2, AACR 2) “a” ve Uluslararası Standart Bibliyografik Tanımlama (International Standard Bibliographic Description, ISBD) noktalamalar dâhil “i” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmada tanımlayıcı form RDA ile kullanılmaya başlayan ISBD noktalama dâhil “i” olarak değerlendirilmiştir.

005 Date and Time of Latest Transaction / 005 Son İşlem Tarihi ve Saati

Kullanılan otomasyon programına göre otomatik olarak üretilmektedir. Kayda ilişkin işlem tarihi ve saatini belirten 16 karakterden oluşmaktadır.

Örnek;

005 20210929205206.0
29 Eylül 2021, 20:52:06.0

007 Physical Description Fixed Field / 007 Fiziksel Tanım Sabit Alan

Kataloglanan materyalin kategorisi seçilmektedir. Bu alanda harita “a”, elektronik kaynak “c”, mikroform “h”, yansıtılmamış/öngörülemeyen grafik “k” ve kit “o” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmada efemeralar için yansıtılmamış/öngörülemeyen grafik “k” değerlendirilmiştir.

Malzeme kategorisi “Nonprojected graphic / Yansıtılmamış-öngörülemeyen grafik - 00” seçilen materyaller için spesifik malzeme tanımı “01”, renk “03”, birincil destek malzemesi “04” ve ikincil destek materyali seçilebilir. Bu çalışmada kataloglanan efemera örnekleri için;

- Spesifik malzeme tanımları-01, diğer “z”, baskı “j” ve kartpostal “p”
- Renk tanımı-03, siyah-beyaz “b” ve çok renkli “c”
- Birincil destek malzemesi-04, kağıt “o”
- İkincil destek malzemesi yer almadığı için “|” seçilmiştir.

008 Fixed-Length Data Elements / 008 Sabit Uzunluklu Veri Öğeleri

Kataloglanan malzeme türüne göre 39 karakterden oluşan veri alanıdır. Bu alan içerisindeki 00-17 ve 35-39 tüm materyaller için ortak alanlardır. Seçilen materyal türüne göre 18-34 arasındaki alanlar değişiklik göstermektedir. Otomasyon sistemleri tarafından otomatik üretilen (00-05) ve seçime

bağlı olan (06, 07-10, 11-14, 15-17, 35-37, 38, 39) alanları yer almaktadır. Bu çalışmadaki efemeralar “Visual Materials – Görsel malzemeler” olarak kabul edilmiş ve aşağıdaki alanlar tercih edilmiştir.

“00-05 Date entered on file / Dosya tarihi”

Bu alanda materyalin kataloglama işleminin yapıldığı tarih bilgisi yer almaktadır.

“06 Type of date / 06 Tarih türü”

Bu alanda kataloglanan materyale göre yayın tarih türü seçilmektedir. Tek tarih “s”, yeniden basım “r”, telif hakkı tarihi “t”, birden çok tarih “m” ve bilinmeyen tarih “n” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmada tercih edilen alt alanlar tek tarih “s” ve bilinmeyen tarih “n” olarak değerlendirilmiştir.

06 alanında tek tarih “s” seçimi yapılması durumunda 07-10 aralığına tarih yazılmalıdır. Birden çok tarih “m” veya telif hakkı tarihi “t” seçilmesi durumunda birden fazla tarih girileceği için 07-10 ve 11-14 alanlarına tarih bilgisi girilmelidir.

“15-17 Place of publication, production, or execution / 15-17 Yayın, üretim veya uygulama yeri”

Bu alanda “Marc Code List for Countries / Ülkeler için Marc Kodu Listesi” ülke veya eyalet kodları kullanılmalıdır. Bu çalışmadaki efemeralar için Turkey “tu” ve England “enk” değerlendirilmiştir.

“22 Target audience / 22 Hedef kitle”

Bu alanda kataloglanan materyalin hedef kitlesi seçilmektedir. Alan içeriğinde okul öncesi “a”, ergen “d”, yetişkin “e” ve genel “g” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmadaki örnekler için yetişkin “e” tanımlaması değerlendirilmiştir.

“29 Form of item / 29 Ögenin Formu”

Bu alanda kataloglanan materyalin formu seçilmektedir. Alan içeriğinde mikrofilm “a”, mikrofiş “b”, çevrim içi “o” ve düzenli baskı “r” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmadaki örnekler için düzenli baskı “r” değerlendirilmiştir.

“33 Type of visual material / 33 Görsel materyalin türü”

Bu alanda kataloglanan materyalin görsel türü seçilmektedir. Alan içeriğinde oyun “g”, grafik “k”, tablo “n”, flash kart “o” ve slayt “s” gibi farklı seçim alanları bulunmaktadır. Bu çalışmadaki örnekler için grafik “k” ve flash kart “o” değerlendirilmiştir.

“35-37 Language / 35-37 Dil”

Bu alanda kataloglanan materyal için “Marc Code List for Languages / Diller için Marc Kodu Listesi” kullanılmalıdır. Bu çalışmadaki örnekler için Turkish “tur” ve English “eng” değerlendirilmiştir.

“39 Cataloging source / 39 Kataloglama kaynağı”

Bu alanda kataloglanan materyalin kaynağı seçilmektedir. Alt alan kodları ulusal bibliyografya ajansı “#”, diğer “d” ve bilinmiyor “u” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmadaki örnekler için diğer “d” değerlendirilmiştir.

040 Cataloging Source / 040 Kataloglama Kaynağı

040 MARC alanı materyalin kataloglama kaynağı alt alan kodları kullanarak oluşturulmaktadır. Bu çalışmada orijinal bibliyografik kaydı oluşturan “a”, kataloglama dilini “b”, mevcut MARC kaydını güncelleyen “c” kurum/kuruluş kodlarını ve tanımlama kurallarını “e” belirten alt alan kodları değerlendirilmiştir. RDA standardı kapsamında üretilen bibliyografik kayıtlarda “e” alt alanının Şerda şeklinde belirtilmesi beklenmektedir.

041 Language Code / 041 Dil Kodu

041 MARC alanı, 008/35-37 dil kodu alanı ile birlikte kullanılmaktadır. 008/35-37 alanın yetersiz kalması veya materyal üzerindeki farklı dillerin kodlarını yazmak için kullanılmaktadır. Bu alanda belirtilen diller ayrıca MARC 546 alanında da belirtilebilir. Belirtilecek dil kodları için “MARC Code List for Languages / Diller için MARC Kod Listesi” kullanılmaktadır.

Bu çalışmada 041 alanı için gösterge (indicator) ve alt alan kodları (Subfield Codes) kullanılmıştır. Tanımlama yapılırken dil çevirisi içermeyen materyallere “0”, dil çevirisi içeren materyallere “1” göstergesi kullanılmıştır. Kataloglanan materyallerin ana dilleri “a” alanına, görsel-işitsel materyallerdeki çeviri dilleri “t” alanına yazılmıştır.

043 Geographic Area Code / 043 Coğrafi Alan Kodu

043 MARC alanı, kataloglanan materyalin coğrafi alan kodunu “MARC Code List for Geographic Area/Coğrafi Alanlar için MARC Kod Listesi” kullanılarak yazıldığı alandır. Bu çalışmada Türkiye için “a-tu”, İngiltere için “e-uk-en” değerlendirilmiştir. Coğrafi alanlar için MARC kod listesi tek karakter kodlarıyla temsil edilen yerlere göre Turkey(Asia) için başlangıç harfi “a”, İngiltere(Europe) için “e” belirtilmektedir.

044 Country of Publishing/Producing Entity Code / 044 Yayımlayan/Üreten Ülke Kodu

044 MARC alanı, kataloglanan materyalin üretildiği ülke alan kodunun “MARC Code List for Countries / Ülkeler için Marc Kodu Listesi” kullanılarak yazıldığı alandır. Bu çalışmadaki örnekler için Turkey “tu” ve England “enk” değerlendirilmiştir.

050 Library of Congress Call Number / 050 Kongre Kütüphanesi Sınıflama Numarası

050 MARC alanında kataloglanan materyalin Library of Congress sınıflama numarası belirtilir. Alan göstergeleri ile kataloglanan materyalin Kongre Kütüphanesinde olup/olmadığı ve sınıflama numarasının Kongre Kütüphanesi tarafından verilip/verilmediği seçilmelidir.

Alt alan kodları ile sınıflama numarası “a”, madde numarası (cutter) “b” ile belirtilmelidir. Bu çalışmada her ikisi de kullanılmıştır.

110 Main Entry - Corporate Name / 110 Ana Giriş - Kurumsal Adı

110 MARC alanı, bibliyografik kayıtlarda ana giriş olarak kullanılır. İlk gösterge ile kişisel adla başlayan kurum/kuruluş “0”, dini veya coğrafi alan adı içeren “1” ya da doğrudan kurum/kuruluş “2” adının yazıldığı alandır. İkinci gösterge ise tanımsızdır.

Alt alan kodlarında ise kurum/kuruluşun adı “a”, alt birimi “b”, toplantı yeri “c” ve ilişkisel terim “e” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada ilk gösterge doğrudan kurum/kuruluş “2” seçilerek, alt alan kodlarında ise kurum adı “a” ve ilişkisel terim “e” değerlendirilmiştir.

245 Title Statement / 245 Başlık Bildirimi

245 MARC alanında kataloglanan materyale ait eser adı ve sorumluluk bildirimi belirtilir. İlk göstergede 1XX MARC alanlarında giriş yer almıyorsa “0” yer alıyorsa “1” olarak seçim yapılmaktadır. İkinci gösterge ise dosyalanmayan karakterlerin sayılarını belirtmek için tercih edilmektedir. (A, An, The, Die, Das, Der vb.)

Alt alan kodlarında ise başlık “a”, alt/paralel başlık “b”, sorumluluk bildirimi “c” ve form “k” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada başlık “a”, alt/paralel başlık “b”, sorumluluk bildirimi “c” ve

form “k” alanları değerlendirilmiştir. RDA standardı kapsamında üretilen bibliyografik kayıtlarda “c” alt alan kodundan sonra emeği geçen sorumluların kısaltma kullanılmadan eksiksiz olarak yazılması ya da opsiyonel olarak köşeli parantez içinde [and three others/ve diğer üç yazar] şeklinde belirtilmesi ve AACR2’de kullanılan materyal belirtecinin kullanılmaması beklenmektedir.

246 Varying Form of Title / 246 Değişen Başlık Formu

246 MARC alanında kataloglanan materyalde 245 alanında belirtilen başlığın farklı biçimleri olması durumunda kullanılır. İlk göstergede ek giriş istenmiyorsa “0”, ek giriş isteniyorsa “1”, notlar alanında belirtilmemiş ek giriş istenmiyorsa “2” ve notlar alanında belirtilmemiş ek giriş isteniyorsa “3” olarak seçim yapılmaktadır. İkinci göstergede ise üretilen başlığın bölümü “0”, paralel başlık “1”, ayırt edici başlık “2”, diğer başlık “3”, kapak başlığı “4” gibi alt başlık türleri seçilmektedir. Bu çalışmada ilk gösterge “3” ikinci göstergeler “0” ve “1” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodlarında ise “a”, “uygun/kısa başlık”, “b”, “devam eden başlık” ve “g”, “ikinci derece bilgiler” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada uygun/kısa başlık “a” alanı değerlendirilmiştir.

257 Country of Producing Entity / 257 Üretici Kuruluşun Ülkesi

257 MARC alanında kataloglanan materyali üreten ülke belirtilir. Göstergeleri tanımsız alt alan kodlarında ise “a”, “üretici kuruluşun ülkesi” alanını içermektedir. Bu çalışmada üretici kuruluşun ülkesi “a” alanı değerlendirilmiştir.

258 Philatelic Issue Data / 258 Filatelik Tedavül Bilgisi

258 MARC alanında filatelik materyallerin tedavüle çıktığı ülke veya tedavüle çıkaran kurum ve filatelik materyalin değeri belirtilir. Göstergeleri tanımsız, alt alan kodları ise “a”, “sorumlu kurum ülkesi veya yetkili kurum/tüzel kişilik” ve “b”, “fiyat bilgisi” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada sorumlu kurum ülkesi veya yetkili kurum/tüzel kişilik “a” ve fiyat bilgisi “b” alanları değerlendirilmiştir.

264 Production, Publication, Distribution, Manufacture, and Copyright Notice / 264 Üretim, Yayın, Dağıtım, İmalat ve Telif Hakkı Bildirimi

264 MARC alanında kataloglanan materyalin üretim, yayın, dağıtım, imalat ve telif hakkı bildirimi yapılır. İlk göstergede uygulanamaz/bilgi sağlanamadı/en eski “#”, katılan (üretim, yayın ve dağıtım bilgileri değiştiğinde), “2” ve güncel/en son “3” olarak seçim yapılmaktadır. İkinci göstergede ise üretim “0”, yayın “1”, dağıtım “2”, imalat “3” ve telif hakkı bildirim tarihi “4” olarak belirtilmektedir. Bu çalışmada ilk gösterge boş bırakılmış, ikinci gösterge “1” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodlarında ise yayın yeri “a”, yayıncı “b” ve yayın tarihi/telif hakkı tarihi “c” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada yayın yeri “a”, yayıncı “b” ve yayın tarihi/telif hakkı tarihi “c” alanları değerlendirilmiştir. RDA standardıyla 260 MARC alanı 264 olarak değişmiştir. RDA standardı kapsamında üretilen bibliyografik kayıtlarda tanımlanamayan bilgiler için AACR2’de kullanılan [s.l], [s.n.], [n.d.] kısaltmalarının yerine “publisher not identified/ yayıncı tanımlanmadı”, “place of publication not identified/yayın yeri tanımlanmadı” ve “date of publication not identified yayın tarihi tanımlanmadı” ibarelerinin kullanılması beklenmektedir.

300 Physical Description / 300 Fiziksel Niteleme

300 MARC alanında kataloglanan materyale ait fiziksel niteleme yapılır. Göstergeleri tanımsız, alt alan kodları ise “a”, “miktar/adet (cilt/sayfa sayısı, çalma süresi vb.)”, “b”, “diğer fiziksel detaylar”

ve “c”, “ölçü/boyut” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada miktar/adet “a” ve diğer fiziksel detaylar “b” ve ölçü/boyut “c” alanları değerlendirilmiştir.

336 Content Type / 336 İçerik Türü

336 MARC alanında kataloglanan materyalin içerik türü belirtilir. Leader/06 (Kayıt türü) alanı ile birlikte kullanılmaktadır. 336 MARC alanı RDA ile kullanılmaya başlanmıştır. Göstergeler tanımsız, alt alan kodları ise “a”, “içerik türü terimi”, “b”, “içerik türü kodu” ve “2”, “kaynak” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada içerik türü terimi “a”, içerik türü kodu “b” ve kaynak “2” alanları değerlendirilmiştir.

337 Media Type / 337 Ortam Türü

337 MARC alanında kataloglanan materyalin ortam türü belirtilir. Malzeme kategorisinin belirtildiği 007/00 MARC alanı ile birlikte veya alternatifi olarak kullanılmaktadır. 337 MARC alanı RDA ile kullanılmaya başlanmıştır. Göstergeler tanımsız, alt alan kodları ise “a”, “ortam türü terimi”, “b”, “ortam türü kodu” ve “2”, “kaynak” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada ortam türü terimi “a”, ortam türü kodu “b” ve kaynak “2” alanları değerlendirilmiştir.

338 Carrier Type / 338 Taşıyıcı Türü

338 MARC alanında kataloglanan materyalin taşıyıcı türü belirtilir. Spesifik malzeme tanımlarının belirtildiği 007/01 MARC alanı ile birlikte veya alternatifi olarak kullanılmaktadır. 338 MARC alanı RDA ile kullanılmaya başlanmıştır. Göstergeler tanımsız, alt alan kodları ise “a”, “taşıyıcı türü terimi”, “b”, “taşıyıcı türü kodu” ve “2”, “kaynak” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada taşıyıcı türü terimi “a”, taşıyıcı türü kodu “b” ve kaynak “2” alanları değerlendirilmiştir.

500 General Note / 500 Genel Not

500 MARC alanında kataloglanan materyal için genel notlar belirtilir. Göstergeleri tanımsız, alt alan kodu “a”, “genel not” içermektedir. Bu çalışmada genel not “a” alanı değerlendirilmiştir.

541 Immediate Source of Acquisition Note / 541 Doğrudan Sağlama Notu

541 MARC alanında kataloglanan materyalin doğrudan sağlama yöntemine ilişkin bilgiler belirtilir. İlk gösterge “#”, “bilgi sağlanamadı”, “0”, “özel” ve “1”, “özel değil” olarak seçim yapılmaktadır. İkinci gösterge tanımsızdır. Bu çalışmada ilk gösterge “0” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodları ise “a”, “sağlama kaynağı”, “b”, “adres”, “c”, “sağlama yöntemi yöntemi”, “d”, “sağlama tarihi”, “f”, “sahip”, “h”, “satın alma fiyatı” ve “n”, “kapsam” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada sağlama kaynağı “a”, sağlama yöntemi “c”, sağlama tarihi “d”, sahip “f” ve satın alma fiyatı “h” alanları değerlendirilmiştir.

546 Language Note / 546 Dil Notu

546 MARC alanında kataloglanan materyalin dili belirtilir. Dil kodları aynı zamanda 008/35-37 (Dil) ve/veya 041 (Dil kodu) alanında da gösterilmektedir. Göstergeler tanımsız, alt alan kodları ise “a”, “dil notu ve “b”, “bilgi kodu ya da alfabe” alanlarını içermektedir. Bu çalışmada dil notu “a”, alfabe “b” alanları değerlendirilmiştir.

561 Ownership and Custodial History / 561 Mülkiyet ve Fiziki Koruma Geçmişi

561 MARC alanında kataloglanan materyalin mülkiyet ve fiziki koruma geçmişi belirtilir. İlk gösterge “#”, “bilgi sağlanamadı”, “0”, “özel” ve “1”, “özel değil” olarak seçim yapılmaktadır. İkinci gösterge tanımsızdır. 541 MARC alanıyla birlikte kullanılmaktadır. İlk gösterge “#”, “bilgi sağlanamadı”, “0”, “özel” ve “1”, “özel değil” olarak seçim yapılmaktadır. İkinci gösterge tanımsızdır.

Alt alan kodları ise “a”, “geçmiş” ve “u”, “tekbiçim kaynak tanımlayıcı” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada geçmiş “a” alanı kullanılmıştır.

59X Local Notes / 59X Yerel Notlar

590 MARC alanında yerel notlar belirtilir. Bu alana kaydedilen bilgilerin güncelliği ve/veya takibi giriş yapan kurumun sorumluluğundadır. Gösterge ve alt alan kodları bulunmamaktadır.

600 - Subject Added Entry - Personal Name / 600 Eklenen Konu Girişi – Kişi İsmi

600 MARC alanında kataloglanan materyaldeki kişi isminin ek girişi yapılır. İlk gösterge “0”, “kişi ismi”, “1”, “soyadı” ve “3”, “aile ismi” olarak seçilir. İkinci gösterge “0”, “Kongre Kütüphanesi konu başlıkları”, “2”, “tıbbi konu başlıkları”, “4”, “kaynak belirtilmemiş” ve “5”, “Kanada konu başlıkları” gibi göstergeler kullanılır.

Alt alan kodları ise “a”, “kişi ismi”, “b”, “aile isimlerindeki numaralandırma”, “c”, “unvan”, “d”, “isimle ilişkili tarih”, “x”, “genel alt bölüm”, “y”, “kronolojik alt bölüm” ve “z”, “coğrafi alt bölüm” gibi alanları içermektedir.

610 Subject Added Entry - Corporate Name / 610 Eklenen Konu Girişi – Tüzel Kişi İsmi

610 MARC alanında kataloglanan materyaldeki tüzel kişi isminin ek girişi yapılır. İlk gösterge “0”, “ters çevrilmiş isim”, “1”, “sorumlu adı” ve “2”, “doğrudan isim” olarak seçilir. İkinci gösterge “0”, “Kongre Kütüphanesi konu başlıkları”, “2”, “tıbbi konu başlıkları”, “4”, “kaynak belirtilmemiş” ve “5”, “Kanada konu başlıkları” gibi göstergeler kullanılır. Bu çalışmada ilk gösterge “2” ikinci göstergeler “0” ve “4” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodları ise “a”, “kurum adı ya da sorumlu adı”, “b”, “alt birim”, “c”, “tüzel kuruluşun yeri”, “d”, “tüzel kuruluşun kuruluş tarihi”, “x”, “genel alt bölüm”, “y”, “kronolojik alt bölüm” ve “z”, “coğrafi alt bölüm” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada genel alt bölüm “x” ve coğrafi alt bölüm “z” alanları değerlendirilmiştir.

650 Subject Added Entry - Topical Term / 650 Eklenen Konu Girişi - Konu Terimi

650 MARC alanında kataloglanan materyallerin konu başlıkları yazılır. İlk gösterge “#”, “bilgi sağlanamadı”, “0”, “seviye belirtilmedi”, “1”, “birincil” ve “2”, “ikincil” olarak seçilir. İkinci gösterge “0”, “Kongre Kütüphanesi konu başlıkları”, “2”, “tıbbi konu başlıkları”, “4”, “kaynak belirtilmemiş” ve “5”, “Kanada konu başlıkları” gibi göstergelerden tercih yapılmaktadır. Bu çalışmada ikinci gösterge “0” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodları ise “a”, “konuya ilişkin terim veya coğrafi isim giriş ögesi”, “x”, “genel alt bölüm”, “y”, “kronolojik alt bölüm” ve “z”, “coğrafi alt bölüm” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada genel konuya ilişkin terim “a”, alt bölüm “x”, coğrafi alt bölüm “z” ve kronolojik alt bölüm “y” alanları değerlendirilmiştir.

651 Subject Added Entry - Geographic Name / 651 Eklenen Konu Girişi - Coğrafi İsim

651 MARC alanında katalognan materyallerin coğrafi konu başlıkları belirtilir. İlk gösterge tanımsız, ikinci gösterge “0”, “Kongre Kütüphanesi konu başlıkları”, “2”, “tıbbi konu başlıkları”, “4”, “kaynak belirtilmemiş” ve “5”, “Kanada konu başlıkları” gibi göstergelerden seçim yapılmaktadır. Bu çalışmada ikinci gösterge “0” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodları ise “a”, “coğrafi isim”, “x”, “genel alt bölüm”, “y”, “kronolojik alt bölüm” ve “z”, “coğrafi alt bölüm” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada coğrafi isim “a”, alt bölüm “x”, coğrafi alt bölüm “z” ve kronolojik alt bölüm “y” alanları değerlendirilmiştir.

655 Index Term - Genre/Form / 655 Dizin Terimi - Tür/Form

655 MARC alanında katalognan materyallerin türünün, biçiminin veya fiziksel özellikleri belirtilir. İlk gösterge “#”, “temel” ve “0”, “yüzeyle” olarak seçilir. İkinci gösterge “0”, “Kongre Kütüphanesi konu başlıkları”, “2”, “tıbbi konu başlıkları”, “4”, “kaynak belirtilmemiş” ve “5”, “Kanada konu başlıkları” gibi göstergelerden tercih yapılmaktadır. Bu çalışmada ikinci gösterge “4” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodları ise “a”, “tür/form verileri veya odak terimi”, “x”, “genel alt bölüm”, “y”, “kronolojik alt bölüm” ve “z”, “coğrafi alt bölüm” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada tür/form verileri veya odak terimi “a”, coğrafi alt bölüm “z” ve kronolojik alt bölüm “y” alanları değerlendirilmiştir.

700 Added Entry - Personal Name / 700 Ek Giriş – Gerçek Kişi İsmi

700 MARC alanında kataloglanan materyaldeki kişi isimleri belirtilir. İlk gösterge “0”, “İlk isim”, “1”, “soy ad” ve “3”, “aile ismi” olarak seçilir. İkinci gösterge “#”, “bilgi sağlanamadı” ve “2”, “analitik giriş” göstergelerinden uygun olan tercih edilebilir. Bu çalışmada ilk gösterge “1” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodları ise “a”, “gerçek kişi ismi”, “c”, “isimle ilişkili başlıklar”, “d”, “isim ile ilişkili tarihler”, “e”, “ilişkisel terim”, “p”, “bölüm ismi” ve “q”, “Gerçek kişi tam adı” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada gerçek kişi ismi “a” ve ilişkisel terim “e” olarak değerlendirilmiştir. RDA standardı kapsamında üretilen bibliyografik kayıtlarda “e” alt alanında sorumluluk/görev bildirimini belirtilmesi beklenmektedir.

710 Added Entry - Corporate Name / 710 Ek Giriş - Tüzel Kişi İsmi

710 MARC alanında kataloglanan materyaldeki tüzel kişi ismi belirtilir. İlk gösterge “0”, “ters çevrilmiş isim”, “1”, “sorumlu(kurum/kuruluş) adı” ve “2”, “doğrudan isim” olarak seçilir. İkinci gösterge “#”, “bilgi sağlanamadı” ve “2”, “analitik giriş” göstergelerinden tercih yapılmaktadır. Bu çalışmada ilk gösterge “2” olarak değerlendirilmiştir.

Alt alan kodları ise “a”, “kurum adı ya da sorumlu adı”, “b”, “alt birim”, “c”, “tüzel kuruluşun yeri” ve “d”, “tüzel kuruluşun kuruluş tarihi”, “e”, “ilişkisel terim”, “i”, “ilişki bilgisi” ve “u”, “kurum ilişkisi” gibi alanları içermektedir. Bu çalışmada kurum adı ya da sorumlu adı “a” ve alt birim “b” alanları değerlendirilmiştir.

UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Pul

Resim 1. Beyazıt Devlet Kütüphanesinin 100. Yılı Pulu

Tablo 1. Pul MARC Kaydı

Leader			01144nkc a2200325 i 4500
005			20210929205206.0
007			kz\co
008			210930s1982\\ tu \\ e \\ \\r00\k\tur\d
040			\$aTRXX\$beng\$cTRXX\$erda
043			\$aa-tu---
044			\$atu
050	1	4	\$aZ845.T9\$bB49 1982
110	2		\$aPosta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi,\$creator.
245	1	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi'nin 100. Yılı :\$kstamp /\$c[Grafik Tasarım Şinasi Kavuncu].
246	3	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi'nin yüzüncü yılı
257			\$aTürkiye.
258			\$aTürkiye Cumhuriyeti :\$b30 Lira
264		1	\$aAnkara :\$bAjans-Türk ;\$c1982 ;\$c[27.09.1982].
300			\$a1 postage stamp :\$bcolor engravings ;\$c 41 x 26 mm (postage stamp format).
336			\$astill images\$bsti\$2rdacontent
337			\$aunmediated\$bn\$2rdamedia
338			\$aother\$bnz\$2rdacarrier
500			\$aBaşlık puldan alınmıştır.
500			\$a100'lük tabaka hâlinde 600.000 adet basılmıştır.
500			\$aPTT Müdürlüğüne 1982 Yılı'nın 10. serisi olarak dolaşıma sunulmuştur.
500			\$aTitle translated: The 100th Anniversary of the Beyazıt State Library.
500			\$aPul üzerinde kitap ve insan figürü bulunmaktadır.
541	0		\$aPeramezat Müzayedecilik ;\$cPurchase at auction ;\$d2021 ;\$fBurak Delibaş;\$h10 Türk lirası.
546			\$aTurkish text.
561			\$aBurak Delibaş tarafından çevrim içi açık arttırmadan satın alınarak kütüphanemize 3 Ekim 2021 tarihinde bağışlanmıştır.
590			Pul üzerindeki ücret Türk lirasından 6 sıfır atılmasından önceki fiyatı göstermektedir.
590			1884'te devlet eliyle kurulan ve kuruluşu ayrıntılarıyla bilinen ilk kütüphanedir. Kütübhâne-i Umûmî-i Osmânî adıyla kurulmuş olan kütüphane bir süre de Bayezid Umumi Kütüphanesi olarak adlandırılmış, adı 1961'de Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak değiştirilmiştir (Duman, 1992, s. 51).
610	2	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi.
610	2	4	\$aKütübhâne-i Umûmî-i Osmânî.
610	2	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi\$xHistory.
610	2	4	\$aPosta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$xHistory.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$zIstanbul.
650		0	\$aPostage stamps\$zTurkey\$zIstanbul.

655		4	\$aPostage stamps\$y1982.
700	1		\$aKavuncu, Şinasi,\$edesigner.
710	2		\$aTurkey.\$bBeyazıt Devlet Kütüphanesi.
710	2		\$aTurkey.\$bPosta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi.

İlk Gün Zarfı (First Day Cover-FDC)

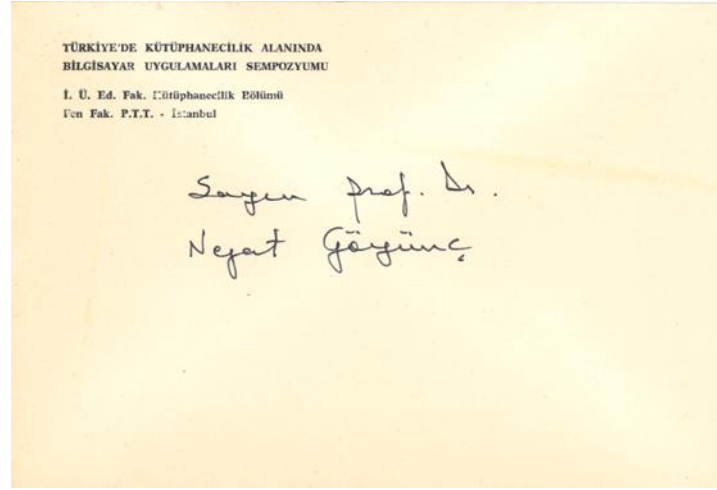

Resim 2. Beyazıt Devlet Kütüphanesinin 100. Yılı İlk Gün Zarfı

Tablo 2. İlk Gün Zarfı MARC Kaydı

Leader			01144nkc a2200325 i 4500
005			20211031185606.0
007			kz\co
008			211031s1982\ tu\ e\ r00\k\tur\d
040			\$aTRXX\$beng\$cTRXX\$erda
041	1		\$atur\$steng
043			\$aa-tu---
044			\$atu
050	1	4	\$aZ845.T9\$bB49 1982
110	2		\$aPosta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi,\$ecreator.
245	1	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi'nin 100. yılı =\$bCentenary of Beyazıt State Library :\$kfirst day cover /\$c[Grafik Tasarım Şinasi Kavuncu].
246	3	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi'nin yüzüncü yılı
246	3	1	\$aCentenary of Beyazıt State Library
257			\$aTürkiye.
258			\$aTürkiye Cumhuriyeti :\$b30 Lira
264		1	\$a[Ankara] :\$a[İstanbul] :\$b[publisher not identified] ;\$c1982 ;\$c27.09.1982.
300			\$a1 First day cover-FDC :\$bcolor engravings, illustrations, stamp ;\$c100 x 175 mm.
336			\$astill images\$bsti\$2rdacontent
337			\$aunmediated\$bns\$2rdamedia
338			\$aoother\$bns\$2rdacarrier
500			\$aBaşlık ilk gün zarfından alınmıştır.
500			\$aZarf üzerinde kitap(sarı renk), hokka ve divit figürü bulunmaktadır.
500			\$aZarf üzerinde "Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin 100. Yılı" ilk gün damgası bulunmaktadır.
500			\$aZarf İstanbul (Türkiye) şehrinde tedavüle çıkmıştır.
500			\$aZarf üzerindeki pul 100'lük tabaka hâlinde 600.000 adet basılmıştır.
500			\$aZarf ve üzerindeki pul PTT Müdürlüğünce 1982 Yılı'nın 10. serisi olarak dolaşıma sunulmuştur.
500			\$aPul üzerinde kitap ve insan figürü bulunmaktadır.
541	0		\$aPeramezat Müzayedecilik ;\$cPurchase at auction ;\$d2021 ;\$fBurak Delibaş;\$h15 Türk lirası.
546			\$aTurkish and English text.
561			\$aBurak Delibaş tarafından çevrim içi açık arttırmadan satın alınarak kütüphanemize 3 Ekim 2021 tarihinde bağışlanmıştır.
590			Pul üzerindeki ücret Türk lirasından 6 sıfır atılmasından önceki fiyatı göstermektedir.

590			Zarf, 1982 yılında tedavüle giren 13 ilk gün zarfından onuncusudur.
590			1884'te devlet eliyle kurulan ve kuruluşu ayrıntılarıyla bilinen ilk kütüphanedir. Kütübhâne-i Umûmî-i Osmânî adıyla kurulmuş olan kütüphane bir süre de Bayezid Umumi Kütüphanesi olarak adlandırılmış, adı 1961'de Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak değiştirilmiştir (Duman, 1992, s. 51).
610	2	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi.
610	2	4	\$aKütübhâne-i Umûmî-i Osmânî.
610	2	0	\$aBeyazıt Devlet Kütüphanesi\$xHistory.
610	2	4	\$aPosta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$xHistory.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$zIstanbul.
650		0	\$aPostage stamps\$zTurkey\$zIstanbul.
650		0	\$aFirst day covers (Philately)\$zTurkey.
655		4	\$aPostage stamps\$y1982.
700	1		\$aKavuncu, Şinasi,\$edesigner.
710	2		\$aTurkey.\$bBeyazıt Devlet Kütüphanesi.
710	2		\$aTurkey.\$bPosta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi.

Resim 3. Türkiye'de Kütüphanecilik Alanında Bilgisayar Uygulamaları Sempozyumu Zarfı

Eşya Piyangosu

1 - Piyango Nevşehir Valiliğinin ve Emniyet İ. Şubenin 6/Şubat/1969 gün ve 21491/müstadeletleriyle tertiplenmiştir.	FIATI	TUT.	ADET	CİNSİ	FIATI	TUT.
2 - Çekiliş Kütüphaneler Mafcası, 25/Kasım/1969 Salı günü saat 14.00'de Dımaç İbrahimpaşa Halk Kütüphanesinde Nöbet ve Vilâyet temsilcileriyle halk huzurunda yapılacaktır.	TL.	TL.			TL.	TL.
3 - Piyangoda kazananları bildirir bir liste mahallî gazetelerin birinde yayınlanacak; ayrıca ilgili kurumlara listeler yollanacaktır.						
4 - Üç ay zarfında alınmayan eşyalar Derneğe bağışlanmış sayılır.						
5 - Satılmayan biletler en geç 15/ Kasım/ 1969 günü Türk Kütüphaneler Derneği Nevşehir Şubesine iade edilecektir. Bu günden sonra geri çevrilmiş biletler satılmış kabul edilir.						
	324					
1 Philips Çamaşır Makinası	1.195	1.195	1	Gitar	200	200
2 " Traş Makinası	198	396	1	Erkek Kumuş (takım)	250	250
2 " Radyo	275	550	2	Nacar Kol Saati	100	200
1 Gaz Sobası	300	300	1	Hayat Ansiklopedisi (takım)	275	275
2 Gir-Gir Malı Süpürgesi	125	250	2	Hayvanlar	50	100
1 Fotograf Makinası	225	225	1	Bağlama	180	180
* Bunlardan Başka 305 adet kıymetli hediyeler.						

Resim 4. Türk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi Eşya Piyangosu

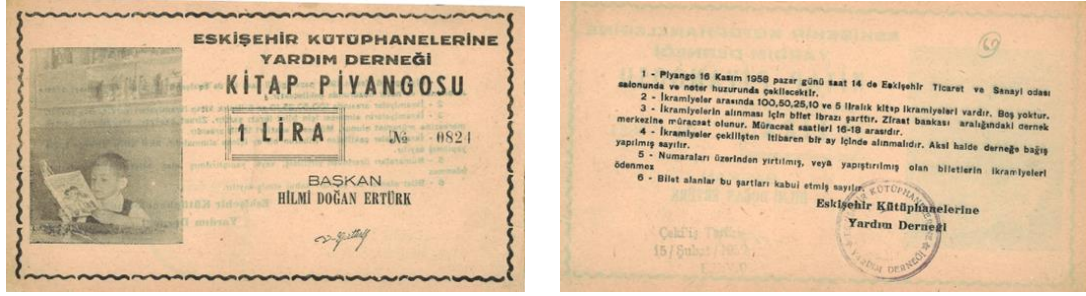
Tablo 3. Eşya Piyangosu MARC Kaydı

Leader		01144nkc a2200325 i 4500
005		20211031210406.0
007		kz co
008		211031s1987\\ tu\\ e\\ r00 o tur d
040		\$aTRXX\$beng\$cTRXX\$serda
043		\$aa-tu---
044		\$atu

050	1	4	\$aZ845.T9\$bK88 1969
110	2		\$aTürk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi,\$secretor.
245	1	0	\$aTürk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi eşya piyangosu :\$klottery ticket /\$cTürk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi.
246	3	0	\$aEşya Piyangosu
257			\$aTürkiye.
264		1	\$a[Place of publication not identified] :\$bTürk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi,\$c[1969].
300			\$a1 ticket/1 sheet :\$bstamp ;\$c 67 x 121 mm.
336			\$astill images\$bsti\$2rdacontent
337			\$aunmediated\$bns\$2rdamedia
338			\$asheet\$bns\$2rdacarrier
500			\$aPiyango bileti üzerinde Başkan M. Şinasi Göğüş ve Muhasip Y. Yücel Işıksaçan imzaları bulunmaktadır.
500			\$aPiyango çekiliş tarihi 25 Kasım 1969, seri numarası 05519, değeri ise 2½ liradır.
500			\$aPiyango Nevşehir Valiliğinin ve Emniyet I. Şubenin 6 Şubat 1969 gün ve 3 sayılı müsaadeleriyle tertiplenmiştir.
500			\$aÇekiliş Kütüphaneler Haftası, 25 Kasım 1969 Salı günü saat 14:00'de Damat İbrahimpasha Halk Kütüphanesinde noter ve vilâyet temsilcileriyle halk huzurunda yapılacaktır.
500			\$aPiyango bileti kırmızı, sarı, mavi ve siyah mürekkep kullanılarak basılmıştır.
500			\$aPiyango çekilişi Philips çamaşır makinası, Philips traş makinası, Philips radyo, gaz sobası, Gır-gır halı süpürgesi, fotoğraf makinası, gitar, erkek kumaşı (takım), Nacar kol saati, hayat ansiklopedisi (takım), hayvanlar ansiklopedisi (takım), bağlama ve 305 adet kıymetli hediye için yapılmıştır.
500			\$aPiyango bileti üzerinde Türk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi kaşesi bulunmaktadır.
541	0		\$aBit Mezat ;\$cPurchase at auction ;\$d2021 ;\$fBurak Delibaş;\$h75 Türk lirası.
546			\$aTurkish text.
561			\$aBurak Delibaş tarafından çevrim içi açık arttırmadan satın alınarak kütüphanemize 3 Ekim 2021 tarihinde bağışlanmıştır.
590			Piyango komitesi başkanlığına Nevşehir Lisesi öğretmenlerinden Şinasi Göğüş, saymanlığına da aynı lise öğretmenlerinden Yücel Işıksaçan getirilmiştir.
590			Piyango biletinin 15.000 adet bastırılması planlanmıştır.
590			Piyango çekilişi Nevşehir noteri Kemal Akman, il komiseri Mehmet Didin ve halk huzurunda yapılmıştır.
590			Piyango çekilişine ilişkin ek bilgiler Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 1969 yılı 18. Cilt 1,2 ve 4. Sayılarının haber bölümünde yer almaktadır. (TK Yayın Kurulu, 1969(a); 1969(b); 1969(c)).
610	2	0	\$aTürk Kütüphaneciler Derneği\$z Nevşehir.
610	2	4	\$aTürk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi.
610	2	4	\$aDamat İbrahimpasha Halk Kütüphanesi\$zNevşehir (Turkey).
650		0	\$aLottery tickets\$zTurkey.
650		0	\$aLotteries\$zTurkey.
650		0	\$aNational Library Week\$zTurkey.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$xHistory.
650		0	\$aLibrary science\$zTurkey\$xSocieties, etc.\$xHistory.
655		4	\$aSigning patterns (Printing)\$zTurkey\$y20th century.
700	1		\$aGöğüş, M. Şinasi,\$esigner.
700	1		\$aIşıksaçan, Yücel,\$esigner.
700	1		\$aAkman, Kemal,\$enotary.
700	1		\$aDidin, Mehmet,\$eother.
710	2		\$aTürk Kütüphaneciler Derneği.
710	2		\$aTürk Kütüphaneciler Derneği Nevşehir Şubesi.

Resim 5. XXIII. Kütüphane Haftası Milli Piyango Biletleri

Resim 6. Eskişehir Kütüphanelerine Yardım Derneği: Kitap Piyangosu

Bağış Makbuzu

Lira Kr.		Sıra №	53634
130 -			
Yalnız <u>130</u> Lira Kr. alınmıştır.15/3/1954 Mühür ve imza			
Derneğimizin, Bakanlar Kurulunun 3/12/1954 gün, 4/4090 sayılı kararı ile kamuya yararlığı onaylıdır.			

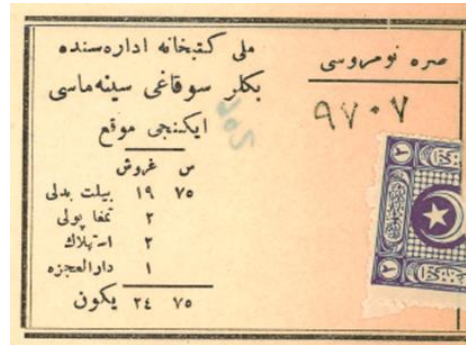
Resim 7. İzmir Milli Kütüphane Vakfı Bağış ve Tahsilat Makbuzu

Tablo 4. Bağış Makbuzu MARC Kaydı

Leader			01144nkc a2200325 i 4500
005			20211106214606.0
007			kj\boc
008			211106s1979\\tu\\e\\r\\kntur\d
040			\$aTRXX\$beng\$cTRXX\$erda
043			\$aa-tu---
044			\$atu
050	1	4	\$aZ675.N2\$bI96 1979
110	2		\$aİzmir Milli Kütüphane Vakfı,\$creator.
245	1	0	\$aİzmir Milli Kütüphane Vakfı bağış ve tahsilat makbuzu :\$kreceipts /\$cİzmir Milli Kütüphane Vakfı.
246	3	0	Bağış ve tahsilat makbuzu
257			\$aTürkiye.
264		1	\$a[Place of publication not identified] :\$b[İzmir Milli Kütüphane Vakfı],\$c1979.
300			\$a1 sheet :\$bsignature, black-and-white ;\$c97 x 110 mm.
336			\$atext\$btxt\$2rdacontent
337			\$aunmediated\$bnd\$2rdamedia

338			\$asheet\$bnb\$2rdacarrrier
500			\$aBaşlık bağış makbuzundan alınmıştır.
500			\$aBağış makbuzu üzerinde "Derneğimizin, Bakanlar Kurulunun 3/12/1954 gün, 4/4090 sayılı kararı ile kamuya yararlı onaylıdır" bilgisi yer almaktadır.
500			\$aOrhan Soysal tarafından İzmir Milli Kütüphane Vakfına yapılan 130 liralık bağış sonrası 53634 sıra numaralı ve 15/03/1979 tarihli bağış ve tahsilat makbuzudur.
500			\$aBağış makbuzu üzerindeki mühür ve imza alanında sadece ıslak imza vardır. Mühür bulunmamaktadır.
541	0		\$aPeramezat Müzayedecilik ;\$cPurchase at auction ;\$d2021 ;\$fBurak Delibaş;\$h35 Türk lirası.
546			\$aTurkish text.
561			\$aBurak Delibaş tarafından çevrim içi açık arttırmadan satın alınarak kütüphanemize 3 Ekim 2021 tarihinde bağışlanmıştır.
590			Milli Kütüphane Derneği, 15 Kasım 1977 tarihinde yaptığı Genel Kurul Toplantısında bir "Vakıf" kurulmasına karar vermiştir. Dönemin Dernek Başkanı Av. Necdet Öklem öncülüğünde 15 Şubat 1978 tarihinde Milli Kütüphane Vakfı kurulmuştur (İzmir Milli Kütüphane, t.y.).
590			Bağış makbuzu üzerindeki ücret Türk lirasından 6 sıfır atılmasından önceki fiyatı göstermektedir.
610	2	0	\$aİzmir Milli Kütüphanesi\$zİzmir.
610	2	4	\$aİzmir Milli Kütüphane Vakfı.
650		0	\$aNational libraries\$zTurkey.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$xHistory.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$zİzmir.
650		0	\$aReceipts (Acknowledgments)
655		4	\$aSigning patterns (Original signature)\$zTurkey\$y20th century.
700	1		\$aSoysal, Orhan,\$edonor.
700	1		\$aÖklem, Necdet,\$edirector.
710	2		\$aTurkey.\$bİzmir Milli Kütüphanesi.
710	2		\$aİzmir Milli Kütüphane Vakfı.

Sinema Bileti

Resim 8. Milli Kütüphane İdaresinde Beyler Sokağı Sineması Bileti

Tablo 5. Sinema Bileti MARC Kaydı

Leader			02114nkc a2200397 i 4500
005			20220223145408.0
007			kz\co
008			220223n////////tu////////e////////r\\k\tur\d
040			\$aTRXX\$beng\$cTRXX\$erda
043			\$aa-tu---
044			\$atu
050	1	4	\$aZ675.N2\$b M55
110	2		\$a[İzmir Milli Kütüphane Vakfı],\$screator.

245	1	0	\$aMilli Kütüphane İdaresinde Beyler Sokağı Sineması ikinci mevki :\$kcinema ticket /\$c[İzmir Milli Kütüphane Vakfı].
257			\$aTürkiye.
264		1	\$a[Place of publication not identified] :\$a[İzmir Milli Kütüphane Vakfı], \$c[date of publication not identified].
300			\$a1 sheet :\$bstamp ;\$c50 x 65 mm.
336			\$atext\$btxt\$2rdacontent
337			\$aunmediated\$bn\$2rdamedia
338			\$asheet\$bnb\$2rdacarrier
500			\$aSinema bileti üzerinde Darülaceze'ye İki Kuruş Fiskali bulunmaktadır.
500			\$aSinema biletine ait sıra numarası 9707'dir.
500			\$aBilet üzerindeki pulda ay yıldız figürü bulunmaktadır.
500			\$aBilet üzerinde Osmanlıca "ikinci mevki, gurus, sin, bilet bedeli, 17, 75, damga pulu, 2, [...?], 2, Dârülaceze, 1 yekûn, 24, 75" yazmaktadır.
541	0		\$aJanus Mezat ;\$cPurchase at auction ;\$d2021 ;\$fBurak Delibaş;\$h25 Türk lirası.
546			\$aTurkish, Ottoman text;\$bOttoman Turkish alphabet.
561			\$aBurak Delibaş tarafından çevrim içi açık arttırmadan satın alınarak kütüphanemize 3 Ekim 2021 tarihinde bağışlanmıştır.
590			Sinema, Milli Sinema, Milli Kütüphane Sineması, Milli Kütüphane Tiyatrosu ve Elhamra Sineması adıyla da anılmaktadır.
590			Sinema günümüzde "İzmir Devlet Opera ve Balesi Elhamra Sahnesi" olarak tanınmaktadır.
610	2	0	\$aİzmir Millî Kütüphanesi\$zİzmir.
610	2	4	\$aİzmir Milli Kütüphane Vakfı.
650		0	\$aNational libraries\$zTurkey.
650		0	\$aLibraries\$zTurkey\$xHistory.
655		4	\$aCinema ticket\$zTurkey\$zİzmir.
710	2		\$aİzmir Millî Kütüphanesi
710	2		\$aİzmir Milli Kütüphane Vakfı.

Kartpostal

Resim 9. III. George Kütüphanesi Kartpostalı

Tablo 6. Kartpostal MARC Kaydı

Leader			01144nkc a2200325 i 4500
005			20211107092506.0
007			kp\co\
008			211107\n\\enk\\e\\r\\i\eng'd
040			\$aTRXX\$beng\$cTRXX\$erda
043			\$ae-uk-en
044			\$aenk
050	1	4	\$aZ791\$b.L53
110	2		\$aBritish Museum.
245	1	0	\$aLibrary of George III, known as the King's Library :\$kPostcard /\$cBritish Museum.

257			\$aEngland
264		1	\$aEngland :\$bOxford University Press,\$c[no date recorded on caption card].
300			\$a1 postcard (photomechanical print) :\$bBlack-and-white ;\$c90 x 140 mm.
336			\$astill images\$bsti\$2rdacontent
337			\$aunmediated\$bzn\$2rdamedia
338			\$aother\$bzn\$2rdacarrier
500			\$aBaşlık kartpostal'dan alınmıştır.
500			\$aKartpostalın ön yüzünde III. George Kütüphanesi'nin görüntüsü bulunmaktadır.
500			\$aKartpostalın ön yüzünde resmin sağ tarafında "Library of George III, known as the King's Library, British Museum ve printed at the Oxford University Press" bilgileri yer almaktadır.
500			\$aKartpostalın arka yüzü iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümün üst kısmında "This space may be used for printed or written matter", ikinci bölümün üst kısmında ise "The address only to be written here" bilgileri yer almaktadır.
500			\$aKartpostalın arka yüzünün sağ üst kısmında "Printed in England" bilgisi yer almaktadır.
540			\$aRights status not evaluated.
541	0		\$aBit Mezat ;\$cPurchase at auction ;\$d2021 ;\$fBurak Delibaş;\$h24 Türk lirası.
546			\$aEnglish text.
561			\$aBurak Delibaş tarafından çevrim içi açık arttırmadan satın alınarak kütüphanemize 3 Ekim 2021 tarihinde bağışlanmıştır.
610	2	0	\$aLibrary of George III
610	2	0	\$aKing's Library.
650		0	\$aLibraries\$zGreat Britain.
650		0	\$aLibraries\$zGreat Britain\$xHistory.
650		0	\$aPostcards\$zGreat Britain.
650		0	\$aLibraries\$zPictorial works.
655		4	\$aPostcards\$zGreat Britain.
710	2		\$aEngland\$bLibrary of George III
710	2		\$aEngland\$bBritish Museum.
710	2		\$aEngland\$bOxford University Press.

SONUÇ

Bu çalışmada kendine has özellikleri bulunan altı farklı efemera için MARC 21 ve RDA standartları kapsamında örnekler sunulmuştur. Efemeraların üretim amacına göre üzerine barındırdığı veriler değişiklik göstermektedir. Katalog örneklerinin oluşturulmasında incelenen efemeralardan elde edilen bilgiler için MARC 21 alanları ihtiyacı karşılamakta ve gerekli durumlarda da genel ve yerel not alanları ile destekleme yapılabilmektedir. Bu sebeple bilgi merkezlerinde kataloglama işlemi yapılacak efemeralar için MARC alanlarının kullanımı temel ihtiyaçları karşılayabilecektir. Efemeraların kataloglanması sürecinde, kataloglama işlemi yapılan efemera için literatür araştırması yapılarak eksik bilgiler tespit edilmelidir. Tespit edilen bilgiler için MARC not alanına ilgili bilginin kaynağı da eklenmelidir. Böylece bilimsel literatürde olduğu gibi kataloglama verilerinde de kaynak gösterme önemli bir unsur hâline gelecektir.

Kullanılan otomasyonun ilgili standartları desteklemesi, efemeraların erişime sunulması için en önemli kriterler arasında yer almaktadır. Benzer efemera türlerinde ortak alanlar korunmalı ve eklenen yeni alanlar geçmiş kayıtlar da kontrol edilerek güncellenmelidir. Bibliyografik kayıtlarda konu, koleksiyon veya koleksiyoner bağlantıları bulunmalıdır. Efemeralar dijitalleştirilerek kataloglara eklenmeli ve yapay zekâ teknoloji sunan yazılımlarla metin ve görsel içeriklerde araştırma/tarama kolaylığı sağlanmalıdır. Araştırmacılar tarafından erişilebilirliği arttırmak için kataloglama personeli efemeraları yorumlamalı ve ek alanlarla desteklemelidir. Bu da bilgi merkezlerinde çalışan personelin kitap dışı kaynakların tanımlanması konusunda uzmanlaşmış olmalarını gerektirmektedir. Bu sebeple kataloglama personelinin eğitim, araştırma ve uygulama çalışmalarına destek sağlanmalıdır. Sağlanan destekle birlikte kataloglama personeli efemera

çalışmaları için kendini geliştirmeli ve bilimsel literatürü yakından takip etmelidir. Kataloqlama personelinin performansları değerlendirilirken de efemeraların kataloglanmasında geçen zaman ve araştırma süresi dikkate alınmalıdır. Ayrıca gerekli olan uzmanlaşmaya temel olması için öncelikle bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin müfredatlarına efemeralara yönelik konuların eklenmesi ve bu konularda öğrencilerin deneyimlerini arttıracak teorik ve pratik uygulama çalışmalarına olanak sağlanmalıdır.

Bu çalışmada açıklanan MARC alanları ve örnek efemera katalogları ile koleksiyonunda efemera bulunduran bilgi merkezlerindeki kataloglama uygulamalarına katkı sağlaması beklenmektedir. Aynı zamanda koleksiyonuna efemera eklemeyi düşünen bilgi merkezlerine efemeraların nasıl kataloglanabileceği konusunda fikir sunmak hedeflenmiştir.

Arşiv ve kütüphanelerin belirli konu koleksiyonları kapsamında sunduğu araştırma olanaklarının artması gerekmektedir. Bunlara ek olarak efemeralar kültürel miras projeleri kapsamında koruma altına alınmalı ve ulusal/uluslararası standartlara göre tekbiçim hâlinde tanımlanmalıdır. Efemeralar hizmet ettikleri amaç kapsamında uzun ömürlü olmadıkları düşünülerek, özel arşivlerde veya özel koleksiyonlarda gerekli koruma önlemleri alınarak dijital olarak da saklanmalı ve yararlandırılmalıdır. Kütüphanelerde koleksiyon geliştirme stratejileri daha çok standart bilgi kaynakları üzerine kurulmakta ve politika hâline getirilmektedir. Sosyal tarih çalışmaları için de kaynak oluşturabilecek olan efemeralar, henüz bu politikalarda yer edinememiş ve değerleri yeteri kadar anlaşılammıştır. Efemeralara sahip kurumlar, kaynak geliştirme politikaları içerisine mutlaka efemeraları eklemeli ve uygun bütçeyi ayırmalıdır. Basılı efemeralara yönelik çalışmaların ve tartışmaların yapıldığı bu dönemde kısa ömürlü, düzensiz ya da günlük amaç için üretilen “e-efemeraların” ne yapılacağı/yapılması gerektiği ayrı bir değerlendirme ile ele alınmalıdır (İnceoğlu, 2020, s. 209).

Efemeralar koleksiyonların bir parçası olarak çeşitli koleksiyonerler veya kurumlarca takip edilmekte ve toplanmaktadır. Ancak üzerinde barındırdıkları bilgiler düşüldüğünde efemeraların değerli bir bilgi kaynağı olduğu gerçeği de ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu koleksiyonların sağlanması, kataloglanması, sınıflanması ve araştırmacıların kullanımına sunulması konularında daha kapsamlı çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir (Rukancı ve Anameriç, s. 148). Efemera katalogları, araştırma sonuçlarının bulunabilirliğini arttırmak adına önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu sebeple efemera üzerindeki bilgilerin araştırmacılara sunulabilmesi için ulusal ve uluslararası standartlar belirlenmeli, üretilmeli ve genişletilmelidir. Kütüphanelerde her geçen gün değeri daha da anlaşılmaya başlayan efemeralara erişimi arttırmak için gerekli durumlarda MARC, AACR2, RDA ve BIBFRAME (Bibliographic Framework/Bibliyografik Çerçeve) standartlarından faydalanılmalıdır. Ayrıca efemeralara tam ve hızlı erişim için bilgi kaynaklarının bibliyografik denetimleri sağlanmalı, standartlar bazındaki güncel gelişmeler takip edilmeli ve kütüphane kataloglarına kaydedilen bilgilerin güncelliği sağlanmalıdır.

Bu çalışmada kendine has özellikleri bulunan altı farklı efemera için MARC 21 ve RDA standartları kapsamında örnekler sunulmuştur. Efemeraların üretim amacına göre üzerine barındırdığı veriler değişiklik göstermektedir. Katalog örneklerinin oluşturulmasında incelenen efemeralardan elde edilen bilgiler için MARC 21 alanları ihtiyacı karşılamakta ve gerekli durumlarda da genel ve yerel not alanları ile destekleme yapılabilmektedir. Bu sebeple bilgi merkezlerinde kataloglama işlemi yapılacak efemeralar için MARC alanlarının kullanımı temel ihtiyaçları karşılayabilecektir. Efemeraların kataloglanması sürecinde, kataloglama işlemi yapılan efemera için literatür araştırması yapılarak eksik bilgiler tespit edilmelidir. Tespit edilen bilgiler için MARC not alanına ilgili bilginin kaynağı da eklenmelidir. Böylece bilimsel literatürde olduğu gibi kataloglama verilerinde de kaynak gösterme önemli bir unsur hâline gelecektir.

Bu çalışmada açıklanan MARC alanları ve örnek efemera katalogları ile koleksiyonunda efemera bulunduran bilgi merkezlerindeki kataloglama uygulamalarına katkı sağlaması beklenmektedir. Aynı zamanda koleksiyonuna efemera eklemeyi düşünen bilgi merkezlerine efemeraların nasıl kataloglanabileceği konusunda fikir sunmak hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2011). *Görselden Tarih Yazmak*. V. Engin, A. Şimşek (ed.) Türkiye’de Tarih Yazımı içinde (421-434) İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Akkaya, M. A. (2020). Bilgi Kaynağı Olarak Efemeranın Kent Arşiv ve Müzeleri İçin Anlamı ve APIKAM Örneği. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 40, 323-350.
- Anameriç, H. (2018). Filatelik Materyalin Nitelemesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 595-622. <http://dx.doi.org/10.33171/dtcjournal.2018.58.1.28>
- Ataman, B. K. (1995). *Arşivcilik terimleri sözlüğü – Dictionary of Archival Terminology*. İstanbul: Librairie de Péra.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Batı, D. (2020). Üniversite ve Milli Kütüphanelerde Uluslararası Efemera Uygulamaları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayter, M. (2021). *Bilgi Kaynaklarının Tanımlanması ve Erişimi: RDA*. İstanbul: Hiperayın.
- Bayter, M. (2022). Dünyada ve Ülkemizde RDA’ya Geçiş. *Türk Kütüphaneciliği*, 36(1), 54-73. 10.24146/tk.991593
- Belolan, N. (2010). “L’imagerie sucrée”: Challenges in Cataloging and Researching Nineteenth-Century French Candy Wrappers. *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North America*, 29(1), 16–22. <https://doi.org/10.1086/adx.29.1.27949534>
- Beşir, E. M. (2015). *RDA: Sabancı Üniversitesi Geçiş Süreci*. N. Çakmak ve S. Baytur (Ed.) ÜNAK 2015 Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler 1-3 Ekim 2015 içinde (19-33). Ankara: ÜNAK.
- Çakır, E. (2020). *Kültürel Belleğin Görsel Metinleri: Efemera Olarak Sigara Paketleri*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (288-314) Ankara: VEKAM.
- Copeland, A., Hamburger, S., Hamilton, J. and Robinson, K. J. (2006). Cataloging and Digitizing Ephemera. *Library & Resources Technical Services*, 5(3), 186-199. <https://doi.org/10.5860/lrts.50n3.186>
- Darlington-Rielly, J. (2019) Music Ephemera within Library Collections: A Review of the Literature. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 68(2), 194-205, <https://doi.org/10.1080/24750158.2019.1609338>
- Duman, H. (1992). Beyazıt Devlet Kütüphanesi. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi içinde (Cilt 6, 51-52). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ferguson, S. (2006). “A Murmur of Small Voices”: On the Picture Postcard in Academic Research. *Archivaria*, 60, 167-184.
- Güner, Ö. (2017). *Arşiv Yönetimi Açısından Ontolojik Tabanlı Uygulamaların Rolü/Önemi*. T. Karatepe, E. Y. Şentürk ve V. Saydam (Ed.). Bilgi ve Belge Çalışmaları Özel Arşivlerde Teori ve Uygulama içinde (279-293). Hiperlink Yayınları.
- Güner, Ö. (2020). *Efemera Türü Arşiv Belgelerinin Ontolojik Olarak Tanımlanması*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (211-221). Ankara: VEKAM.
- Gürsel, B. (2020). *Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisini Keşfetmek*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (6-10). Ankara: VEKAM.

- Holcombe, E. (2002). Difficult to Find and Keep: Providing Access to Ephemera Collections. *Australian Law Librarian*, 10(2), 113-124.
- İnceoğlu Güner, S. (2020). *Tanımlan(a)mayan Belgeler: Efemera*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (201-210). Ankara: VEKAM.
- İnceoğlu, S. (2017). *Efemera Kavramı ve Avrupa'daki Bilgi Merkezlerinden Örnekler*. T. Karatepe, E. Yılmaz Şentürk ve V. Saydam (Ed.) Bilgi ve Belge Çalışmaları: Özel Arşivlerde Teori ve Uygulama içinde (209-231). İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- İnceoğlu, S. (2019). Sosyal ve Kültürel Boyutuyla Efemera. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İzmir Milli Kütüphane. (t. y.). İzmir Milli Kütüphane Vakfı. 29.04.2022 tarihinde <http://www.izmirmillikutuphane.com/Yonetim> adresinden erişildi.
- Karagözoğlu Aslıyüksek, M. (2020). *Türkiye'de İlk Efemera Çalışmaları*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (222-231). Ankara: VEKAM.
- Karakaş, S., Rukancı F. ve Anameriç H. (2009). *Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Müdürlüğü.
- Karataş, H. (2020). *Tarih Yazıcılığı, Sözlü Tarih ve Efemera: 1942-1947 Türkiye'sinde Kuyruklarda Dağıtılan Ekmek Karneleri Örneği*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (76-90). Ankara: VEKAM.
- Kasap, A. (2022). İletişim Aracından Bilgi Kaynağına Kartpostallar. *Kütüphane, Arşiv ve Müze Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 44-59.
- Kaya, A. (2015). Efemera Koleksiyonlarının Derlenmesi, Tanımlanması, Erişimi ve Korunması: İstanbul Üzerine Bir İnceleme. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keskin, İ. ve Somer, Ş. N. (2012). *Efemera Koleksiyonu Oluşturmada Arşivcinin Rolü*. Ö. Külcü, T. Çakmak ve N. Özel (Yay. Haz.) Prof. Dr. K. Gülbün Baydur'a Armağan içinde (35-42). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Kyvig, D. E. ve Marty, M. A. (2000). *Yanbaşımızdaki Tarih*. (Çev. N. Özsoy). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Library of Congress Network Development and MARC Standards Office. (2021). MARC 21 Forma for Bibliographic Data. 8.05.2022 tarihinde <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/> adresinden erişildi.
- Lowther, S. (2006). Managing and Cataloguing Ephemera Collections. *Art Libraries Journal*, 31(4), 9-13. <https://doi.org/10.1017/S0307472200014681>
- Makepeace, C. E. (1985). *Ephemera: A book on its collection, conservation, and use*. Aldershot: A Grafton Book.
- Morris, B. (2013). *Thesaurus of Ephemera Terms*. University of Reading Department of Typography & Graphic Communication. 30.07.2022 tarihinde <https://cpb-eu-w2.wpmucdn.com/blogs.reading.ac.uk/dist/4/26/files/2014/07/Ephemera-Thesaurus.pdf> adresinden erişildi.
- Murphy, K. D. ve O'driscoll, S. (2020). *The Invisible Touch of Ephemera: How The Past Shapes The Present*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı

- Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (58-75). Ankara: VEKAM.
- Niyazioğlu, S. (2020). *Koleksiyonerlikten Müzeciliğe Üç Süreç: Efemeranın Doğası, İşlevleri ve Gerçekliği*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (38-57). Ankara: VEKAM.
- O'Keefe, D. (1992). Cataloging 19th Century Single-Sheet Publications. *Rare Books & Manuscripts Librarianship*, 7(2), 141-149. <https://doi.org/10.5860/rbml.7.2.88>
- Odabaş, H. (2021). Arşivlerde ve Kütüphanelerde Yerel Kültürel Değerlerin Korunması Bağlamında Efemera Koleksiyonuna Karşı Sorumluluklar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (1), 17-46.
- Özel, N. (2015). Bilginin Düzenlenmesine Yönelik Yeni Bir Standart: Resource Description and Access (RDA). *Bilgi Dünyası*, 16(1), 23-44. <https://doi.org/10.15612/BD.2015.473>
- Redmond Drew, P. ve Dewe, M. D. (1992), Special Collection Management: The Place of Printed Ephemera. *Library Management*, 13(6), 8-14. <https://doi.org/10.1108/01435129210021801>
- Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2020). *Davetiye Örnekleri ile Efemera Kavramı*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (137-152). Ankara: VEKAM.
- Sağlık, Ö. (2016). Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'daki Efemera Koleksiyonlarının Tanımlanması: Üst Veri Işığında Bir İnceleme. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 5, 29-38.
- Şahin, E. (2020). *İkdam Gazetesi'ndeki Efemera Örnekleri Bağlamında Osmanlı'daki Gündelik Yaşamda Modernitenin İzleri*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (357-374) Ankara: VEKAM.
- Şenoğlu, A. ve Akbayrak, E. A. (2018) *Kataloglama Politikası Oluşturma ve RDA'ya Geçiş Süreci: Atılım Üniversitesi Kadriye Zaim Kütüphanesi Örneği*. Elsa Bitri ve Hasan S. Keseroğlu (Yay. Haz.) Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Bilgiye Erişim/Kataloglama Sorunları Sempozyumu Bildiriler içinde (65-79). İstanbul: Hiperayın.
- Şeşen, Y. (2019). *Türkiye'de Özel Arşiv Türü Olarak Bilet Efemeraları*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Somer, Ş. N. ve Keskin, İ. (2012). Bir Bilgi Kaynağı Olarak Efemera ve Türleri. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 437-456. <https://doi.org/10.15612/BD.2012.150>
- Somer, Ş. N. ve Keskin, İ. (2014). *Efemera Bulunduran/Derleyen Yerler: Bir Değerlendirme*. H. Aynur, B. Aydın ve M. B. Ülker (Haz.). Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe/İsmail E. Erünsal'a Armağan 2. Cilt: Edebiyat ve Tasavvuf Kütüphanecilik ve Arşivcilik içinde (1069-1084). İstanbul: Ülke Yayınları.
- TK Yayın Kurulu (1969). Haberler. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 18(1), 67-74. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1871/1847>
- TK Yayın Kurulu (1969). Haberler. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 18(2), 140-144. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1887/1862>
- TK Yayın Kurulu (1969). Haberler. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 18(4), 272-280. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1908/1882>
- Uyar, F. (2020). Bir Efemera Türü Olarak Hatalı Kâğıt Para ve Hatalı Kâğıt Para Koleksiyonculuğu. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 13, 33-54.

- Yale University Library. (2015). Ephemera Collections Cataloging Checklist. 15.05.2022 tarihinde <https://web.library.yale.edu/cataloging/special-collections/ephemera-collections-cataloging-checklist> adresinden erişildi.
- Yaşayanlar, İ. (2020). *Bursa Örneğinde Efemeranın Kaynak Değeri Üzerine Bir Değerlendirme: Eski Biletler, Kartpostallar, Broşürler, Reklam Metinleri ve Faturalar Kent Tarihi Çalışmalarında Ne İşe Yarar/Nasıl Kullanılır?*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (170-185). Ankara: VEKAM.
- Yaşdağ, M. (2020). *Mübadeleden Kalan Kültürel Mirası Kurumsallaştırma Çabası: Türkiye’de Mübadele Müzelerinin Yazılı Arşivi Efemerayı Toplama, Koruma ve Kullanma Biçimleri*. B. Gürsel, A. Ayaokur ve F. Yenişehirlioğlu (Yay. Haz.) Geçici Belgelerin Kalıcı Etkisi: I. Uluslararası Efemera Çalışmaları Sempozyumu Bildirileri içinde (250-271). Ankara: VEKAM.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zietz, S. J. (1992). Ephemera: MARC-Formatted Cataloging Records. *Rare Books & Manuscripts Librarianship*, 7(2), 152-159. <https://doi.org/10.5860/rbml.7.2.89>